Het Amsterdamse Bos

Bosplan 2020 – 2030

Stadsbos van de Toekomst

Versie: 0.17

Ambitiedocument met uitvoeringsagenda

september 2019

Voorwoord (Ivens / Gordon)

Inhoud

0 Inleiding 3
0.1 Werkwijze 3
0.2 Leeswijzer 4
0.3 Samenvatting 4

1 Nu en straks 5
1.1 Succesverhaal 5
1.2 Uitdagingen 7
1.3 Toekomstbeeld 8

2 Ambities 9
2.1 Beschermen 9
2.1.1 Basis structureel op orde 10
2.1.2 Inspelen op klimaatveranderingen 10
2.1.3 Oorspronkelijk ontwerp versterken 11
2.1.4 Behouden/ verrijken natuurwaarden 11
2.1.5 Zonering gebruik 12
2.2 Bereikbaar 14
2.2.1 Snel naar de randen en langzaam in het Bos 14
2.2.2 Entrees versterken 16
2.2.3 Paden in het Bos: functioneel en toegankelijk 16
2.3 Benutten 17
2.3.1 Krachten bundelen in duurzame relaties. 17
2.3.2 Ontwikkellocaties 17
2.3.3 Natuureducatie 18
2.3.4 Sport 19
2.3.5 Arbeidsmarkt 20
2.3.6 De bezoeker beter bedienen door sterke beleving 20
2.3.7 Kunst en Cultuur 20
2.4 Bekend 21
Internationaal bekend 22
2.5 Spelregels voor gebruik 23

3 Kaders 25
3.1 Zoneringskaart(en) 25
3.2 Toetsingskaders 25

4 Uitvoeringsagenda 2020-2024 26
4.1 Beschermen 26
4.2 Benutten en ontwikkelen 27
4.3 Bereikbaar 29
4.4 Bekend 30

5 Financiën 32

5.1 Structureel 32
5.2 Incidenteel 32

Bijlagen 34

Voorwoord

Voor u ligt de Bosplan 2020-2030, stadsbos van de toekomst. Het Amsterdamse Bos is een uniek stadsbos, dat door haar historie, karakter, omvang en ligging een speciale plek inneemt in het groenlandschap in en rond Amsterdam. Het 1000 hectare grootte bos biedt sport en recreatiemogelijkheden aan ruim 6 miljoen bezoekers per jaar die het Bos met een gemiddeld rapportcijfer van 8,3 waarderen. De hoogste waardering voor een recreatiegebied in en rond Amsterdam. En voor het zesde jaar op rij heeft het internationaal georiënteerde reisplatform Tripadvisor het Amsterdamse Bos het Certificaat van Uitmuntendheid toegewezen. In 2018 leverde dit ook een opname in de Hall of Fame op. De populariteit van het Bos blijkt ook uit het hoge aantal bezoekers van de website Amsterdamse Bos (meer dan half miljoen per jaar) en de bijna 10.000 leden van de facebookpagina (voor een groen gebied, de top van Nederland).

Het Amsterdamse Bos is ook een belangrijke schakel in het Natuurnetwerk Nederland. Het groen en water zijn de habitat van een rijke flora en fauna en verbindt ecologische leefgebieden in Noord-Holland. Het gaat goed met de natuurwaarden en biodiversiteit in het Bos en in samenwerking met de gemeente Amstelveen, Provincie en de waterschappen willen we de natuurwaarde minimaal op peil houden.

Met dit Bosplan plaatsen we het Bos in de context van de groeiende metropool met haar ruimtelijke en maatschappelijke opgaven. Daarbij sluiten we aan op bestaande opgaven zoals de spreiding van bezoekersdrukte over de stad, de kwaliteit van het groen met het oog op klimaatsverandering en biodiversiteit, het belang van goede voorzieningen in het groen voor sporten, bewegen en recreatie en het beter benutten van het groen en de verbindingen en routes tussen het groen. Ook willen we de veelzijdigheid van het Bos beter op de kaart zetten.

Met het Bosplan 'Stadsbos van de Toekomst' schetsen we de ambitie van het Bos voor het komende decennium. Vanuit bestaande kwaliteiten en kansen die ontwikkelingen met zich meebrengen, zetten wij een richting uit die ons houvast biedt in een wereld waar veranderingen razendsnel gaan. Die richting bestaan uit diverse ambities onderverdeeld in vier hoofdthema's: beschermen, benutten, bereikbaar en bekend. Daarnaast hebben we ook een aantal principes bedacht waar we niet aan willen tornen. Deze principes, vaak ingegeven door wet- en regelgeving, geven duidelijkheid over de letterlijke en figuurlijke ruimte voor (nieuwe) ontwikkelingen in het Bos.

Het Bosplan is een uitnodiging aan bezoekers, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, mede-overheden om het van Amsterdamse Bos het Stadsbos van de toekomst te maken. Om die reden hebben we het Bosplan in co-creatie gemaakt met heel veel partijen. We zijn iedereen die hieraan heeft bijgedragen zeer dankbaar. Maar de grootste uitdaging staat nog voor ons en die bestaat uit het waarmaken van onze ambities. In de uitvoeringsagenda hebben we hier al een eerste aanzet toe gedaan. Hier willen we samen met al onze partners de komende jaren verder uitwerking aan geven.

Wethouder Laurens Ivens

0.1 Inleiding

Het Bos rendeert vanaf het moment dat in 1934 de spades de grond in gingen. Het Amsterdamse Bos is nog steeds hét toonaangevende natuur- en recreatiegebied van de metropool Amsterdam. Het biedt een breed pallet aan sport- en recreatiemogelijkheden voor alle inwoners van Groot Amsterdam en haar bezoekers. De unieke combinatie van park, bos, water en natuur herbergt een bijzondere en afwisselende rijkdom in flora en fauna dat zowel doel als decor is voor vrijetijdsactiviteiten van de moderne stedeling. Het Bos is gastheer voor sport, evenementen, initiatieven en activiteiten die bijdragen aan de ontwikkeling van de metropool en haar inwoners. Bovenal draagt het Bos als groene oase, met zuurstof en ruimte bij aan de leefbaarheid in de steeds drukker wordende metropool Amsterdam. Het Amsterdamse Bos is natuur en cultuur, ontspanning en inspanning, rust en activiteit, stad en anti-stad.

Gelukkig is het Amsterdamse Bos groot, heel groot. Ter vergelijking, het Bos is met haar ruim 1000 hectare 1,2 keer zo groot als stadsdeel Centrum en 24 keer het Vondelpark. Het Bos is ook groot in vergelijking met een aantal internationaal aansprekende parken: het is 8 maal zo groot als Hydepark in London en 3 maal Central Park in New York.
Daarmee biedt het Amsterdamse Bos ruimte aan vele vormen van sport, recreatie en vrijetijdsbesteding. Recreatie is sinds de aanleg van het Bos niet alleen diverser geworden, ook de aard van recreatie is veranderd. Anno 2019 is recreatie veel meer verweven in het leven van alledag. Naast een middag in de natuur, het uurtje in het park, voegen we ook aan het rondje in de lunchpauze, de fietstocht naar het werk, en zelfs aan de businessmeeting elementen van ontspanning toe. Het aantal vrijetijdsactiviteiten met een maatschappelijk doel en karakter neemt explosief toe: activiteiten om kinderen meer te laten bewegen, fundraising voor goede doelen, activiteiten in het kader van de dagbesteding van ouderen, etcetera.
Daarmee is recreatie veranderd van tegenpool naar integraal onderdeel van de stad en het stedelijk leven. En onderhand groeit de stad zelf ook. Het leven in stedelijke omgeving is weer aantrekkelijk, de stad is de motor van de op kennis en nabijheid gebaseerde economie. Het stedelijk toerisme neemt een enorme vlucht en de metropoolregio Amsterdam zelf groeit de komende decennia met circa 250.000 extra woningen, waarvan ook een groot deel in Amsterdam (50.000) en direct omliggende gemeenten. Het Amsterdamse Bos wordt van buitenplaats steeds meer een centraal stadsbos en de betekenis, zowel maatschappelijk, economisch en als onderdeel van het groen- en natuurnetwerk zal naar verwachting steeds verder toenemen.

Dit brengt zowel opgaven als kansen met zich mee. De uitdagingen voor het Bos komen voort uit de gekozen aanvliegroute. Het introverte uitvoeringsgerichte Bosplan gaat over de staat van het Bos, achterstallig onderhoud van wegen en bruggen, ziekten en plagen zoals essentaksterfte, extra onderhoud door meer bezoekers, de waterkwaliteit en het streven naar een efficiënter beheer.
Het extraverte Bosplan gaat over marketing , toerisme, het groen als vestigingsfactor, innovatie in duurzaamheid, een beeldenroute, internationale (sport)evenementen en de ontwikkeling van recreatieve voorzieningen. Dit plan belicht beide kanten.

Het plan wordt nadrukkelijk binnen de context van ontwikkeling geplaatst. Dat is van begin af aan ook de opzet en kracht geweest van haar ontwerpers, mevrouw Mulder en de heer van Eesteren. Dat we een Bos hebben is uniek, maar we moeten niet vergeten dat het er is omdat we het zelf gemaakt hebben en dat we dat ook in de toekomst zullen blijven moeten doen. Daar hoort ambitie bij, want ook een 85 jaar oud bos sterft als het niet met zijn tijd meegroeit.

0.2 Werkwijze

We realiseren ons maar al te goed dat we de uitdagingen van het Bos niet alleen aankunnen. Daarom hebben we gekozen om het Bosplan op te stellen in gezamenlijkheid met al onze partners.

Het Bosplan is onder meer opgesteld met onze belangrijkste partner de gemeente Amstelveen. Het Amsterdamse Bos ligt voor het overgrote deel op het grondgebied van de gemeente Amstelveen, die verantwoordelijk is voor de publiekrechtelijke taken (bestemmingsplannen, vergunningen en de Algemeen Plaatselijke Verordening). De samenwerking tussen Amsterdam en Amstelveen in het Amsterdamse Bos is al jaren vanzelfsprekend en gebeurt in goede harmonie.

Voor het opstellen van het plan zijn interviews gehouden met ambtenaren, belanghebbenden, omwonenden, organisatoren van activiteiten en evenementen, provincie en ondernemers in het Bos. Daarnaast zijn tijdens acht expertsessies een groot aantal in- en externe betrokkenen bij het Bos geconsulteerd en bevraagd.

Ook zijn +/-100.000 mensen uit Amsterdam, Amstelveen en Aalsmeer online benaderd. Rond .... personen hebben vervolgens de online enquête ingevuld. Van de respondenten heeft een ....l personen zich opgeven voor drie schouwen in het Bos die in de herfst heeft plaatsgevonden. Deze uitgebreide participatie vormt de opmaat naar een structurele vorm van overleg met belanghebbenden bij het Bos.
Om de ambities goed te laten aansluiten bij de huidige stand van het Bos zijn dit voorjaar twee onderzoeken verricht:

1. Meting naar bezoek en waardering voor het Amsterdamse Bos onder stadsbewoners, waarbij ook inwoners uit Amsterdam en Amstelveen zijn geïnterviewd.
2. Een uitsnede Amsterdamse Bos in het Groot Groen Onderzoek. In dit onderzoek zijn specifieke vragen over het Amsterdamse Bos voorgelegd aan Amsterdammers.

0.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 1 schetst de huidige situatie, de uitdagingen en het toekomstbeeld. Het toekomstbeeld is in hoofdstuk 2 uitgewerkt in ambities voor de vier hoofdthema's beschermen, benutten, bereikbaar en bekend. Hoofdstuk 3 wordt op basis van de zoneringskaart de toetsingskaders beschreven. Hoofdstuk 4 bevat de uitwerking van de ambities in de belangrijkste producten en projecten in de periode 2020-2024. Ten slotte wordt in hoofdstuk 5 een overzicht gegeven van de structurele en incidentele financiële middelen van het Bos.

0.4 Samenvatting

Commented [5.1.2.e **:** 5.1.2.e gaat samenvatten

Hier Schema Beaumont toevoegen!

Het Amsterdamse Bos is een belangrijk recreatiegebied voor de Amsterdammer en Amstelvener en wordt hoog gewaardeerd. Het wordt ook steeds drukker in het Bos, waarbij het bewaken van het evenwicht tussen drukte en rust de belangrijkste opgave blijft. Het gaat goed met de biodiversiteit en de natuur, al is er een dreiging van ziektes zoals de essentakkensterfte.

Beschermen

Er is sprake van achterstallig onderhoud, met name bij bruggen en paden. De komende jaren wordt een flinke slag geslagen om het achterstallig onderhoud weg te werken door de renovatie van het Bostheater, verbeteren van wegen en paden, herstel van groen en bruggen. Maar we zijn er nog niet.

De investering wordt gedaan op basis van beschikbare NEN inspecties. Nog niet alle inspecties zijn afgerond en niet alles kan tegelijk worden uitgevoerd. Er is daarom een tweede fase nodig voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud van bruggen, wegen en paden en voorzieningen. Doel is dat het achterstallig onderhoud in 2025 is weggewerkt. Structureel tekort op het beheerbudget van het Bos wordt weggewerkt met verdienmodellen en (eventuele) bijdragen van andere overheden.

Benutten
Blah blah

Bereikbaar

Bekend

1 Nu en straks

1.1 Succesverhaal

Het Bos is een van de iconen van Amsterdam. Een 1000 hectare groot stadsbos in wat eens een aantal polders was. Bekend is de geschiedenis; aangelegd door werklozen in de crisis. Bekend zijn ook de voorzieningen: de Bosbaan, de Geitenboerderij, het klimpark Fun Forest. En vanzelfsprekend is de natuur bekend; de heuvel met de donkere sparren, verdwalen in het bos, zwemmen in de Grote Vijver.

Het Bos is een internationaal voorbeeld geworden voor de aanleg en ontwerp van grote stedelijke parken en recreatiegebieden. Het Bos heeft zich steeds aangepast aan de ontwikkeling en gewijzigde behoeften van de stad. Aangelegd in de jaren dertig vanuit het bewustzijn dat een moderne, groeiende stad voor haar bevolking een groot groengebied behoeft. Stadsbewoners hadden, - en hebben nog steeds- licht, lucht en ruimte nodig: zodra er een stukje klaar was werd het dan ook in gebruik genomen, werd er gerecreëerd op de vrije zaterdagmiddag of zondag.

Niet zo lang nadat het Bos 'af' was verschoof het denken over groenbeheer: meer aandacht voor ecologie en milieu. Natuurlijk, ecologisch beheer werd in de jaren negentig voor een deel van het Bos ingevoerd. Sommige delen 'verruigden' , er kwam natuurbos en de mogelijkheden voor biodiversiteit namen toe.

Nu krijgt de functie van het Bos voor het klimaat en klimaatverandering meer aandacht. De 200.000 bomen groeiden tot wasdom en vangen nu xx CO_2 af per dag; bomen die ook voor de opwarming van de stad en de wateropvang een belangrijke rol spelen. De longen van de stad.

Het succes van het Bos ligt in zijn ontwerp voor recreatie en natuur maar ook in de kwaliteit zich aan te passen aan behoeften en ontwikkelingen.

Geschiedenis
1928 Besluit gemeenteraad van Amsterdam om te komen tot een 'Boschplan'
1931 Eerste ontwerp en start van de commissie voor het Boschplan (ontwerp van Cornelis van Eesteren en Jakoba Mulder)
1934 Start aanleg met het uitgraven van de Bosbaan
1947 Gemeenteraad geeft Bos de naam Amsterdamse Bos
1970 De laatste boom op de Heuvel (uitvoering gereed)
1993 Invoering deel ecologisch beheer
1999 en 2005 Aanleg Schinkelbos (uitbreiding Amsterdamse Bos)

Wat is er?
Oppervlakte 1000 hectare: natuur- en parkbos op kleibodem, weiden, vijvers en watergangen.
3.500 solitaire- en laanbomen, 19 hectare moeras, 200.000 bomen,
De bijzondere vegetaties o.a. rietorchis, welriekende
nachtorchis en ronde zonnedauw.
Dieren (waaronder eekhoorn en marter), vogels (raaf, ijsvogel, wespendief)
Begrazing door Schotse Hooglanders (3 kuddes)
Belangrijk leefgebied voor de ringslang. Jaarlijks 1000 uitgekomen ringslangeieren.

3.000 stuks terreinmeubilair, twee kinderbaden met kiosken en openbare toiletten, trimbaan.
116 bruggen (waarvan 53 monumentaal van de Amsterdamse-Schoolarchitect Piet
Kramer). 200 km fiets- wandel- en ruiterpaden
Amstelveens grondgebied (95%), Amsterdam en Aalsmeer, eigendom van Amsterdam,

Commented 5.1.2.e **:** Deze feitelijke info aanbieden dmv een kaart met kaders symbolen, pijlen etc. over twee blz.

Sport en actieve recreatie

- Sportpark met sportclubs (hockey, voetbal, tennis en cricket, in totaal circa 8.500 leden)
- Het nationale Wagener hockeystadion met jaarlijkse diverse evenementen.
- Bosbaan met jaarlijks circa 30 evenementen (voornamelijk roeien)
- Jachthaven
- Kanoverenigingen en verhuur
- Vissport
- Tenniscomplex Amstelpark met Spa/wellness en hotel
- Maneges met horeca
- Hardlopen (route) , halve marathon en veldloopparkoers al of niet in clubverband
- Klimpark
- Fietsverhuur fietsen, wandelen (Sinrin Yoku), schaatsen, voetbal enz.

Leer- en werkomgeving

- 100 stageplaatsen voor leerlingen in het Voortgezet Onderwijs (is dat nog steeds zo?)
- Leerstages MBO-HBO snuffelstages, projecten re-integratie en taakgestraften.

Evenementen

- Ruim 300 evenementen per jaar, waaronder op 7 dagen grote festivals en events

Educatieve activiteiten

- De Boswinkel met natuur-educatieve activiteiten en tentoonstellingen (aantal bezoekers toevoegen),
- Scholen bij de Geitenboerderij
- Heemtuin Vogeleiland

Kunst en cultuur

- Openluchttheater; hoofdvoorstelling, jonge makers, festivals, jeugdtheater
- Beelden in de openbare ruimte
- Culturele manifestaties.

Horeca en anders

- Geitenboerderij
- Pannenkoekenboerderij
- Vergaderlocatie verhuur
- Veerponten
- Camping

Commented 5.1,2,e : Niet apart benoemen!

Commented 5.1,2,e Tekst eruit, dit wordt een mooie visual.

Bezoek algemeen

Het Bos wordt jaarlijks 6 miljoen keer bezocht (tellingen 2009-2010) en we zien het bezoek toenemen (in 1987 was dit nog vier miljoen). Voor Amsterdammers is het Bos het belangrijkste recreatiegebied in de omgeving (bron: Grote Groenonderzoek). Gemiddeld komen bezoekers 2,5 keer per week en een gemiddeld bezoek duurt ruim anderhalf uur. Het Bos trekt steeds meer niet-Amsterdammers aan. Waar in de jaren '50 en '60 nog 90% uit Amsterdam kwam, is dat aandeel door de jaren heen fors lager geworden. Nu komt vier op de tien bezoekers uit Amsterdam (42%), ca. een kwart (26%) uit Amstelveen en de overige uit de regio (7%) of elders (25%). De verschuiving is te verklaren door de sterke groei van het aantal inwoners buiten Amsterdam in

combinatie met een toegenomen automobiliteit. Vanaf de jaren '60 kwamen steeds meer bezoekers met de auto. In de afgelopen jaren is er weer een daling te zien, maar de auto/motor blijft (50%) het populairste vervoermiddel om naar het Bos te komen. Een kwart van de bezoekers komt tegenwoordig op de fiets naar het Bos en een op de vijf lopend. (tabel)

Bezoekdoelen

Het bos is nog steeds de belangrijkste recreatieve bestemming van Amsterdammers . Driekwart van de bezoekers komt naar het bos om actief te zijn of gebruik te maken van een voorziening, gevolgd door het zoeken van rust. De top vijf van bezoekdoelen bestaat al jarenlang uit dezelfde activiteiten: wandelen, horeca bezoeken, fietsen, speciale voorzieningen bezoeken en genieten van de natuur. Het Grote Groenonderzoek laat zien dat het gebruik wel aan het veranderen is. Het activiteitenpatroon wordt steeds diverser, bezoekers komen niet perse meer voor één bepaalde activiteit naar het Bos. Daarnaast is er een vervlechting te zien in week- en weekendbezoek en in het gezelschap waarmee bezoekers naar het Bos komen (de ene keer alleen, de andere keer met kinderen of met vrienden).

Bezoekersprofielen

Bezoekers uit Amsterdam hebben andere bezoekdoelen dan bijvoorbeeld Amstelveners. Amsterdammers komen bijvoorbeeld voornamelijk om te sporten, bezoeken horeca, zijn in gezelschap van anderen en komen op de (brom)fiets. De bezoekfrequentie van Amsterdammers neemt af, maar bezoeken worden gemiddeld wel langer. Amstelveners komen vaker naar het Bos dan Amsterdammers, maar relatief kort (minder dan een uur) en laten de hond uit. Amstelveners komen aanzienlijk minder voor het genieten van de natuur en juist relatief veel om te sporten. Amstelveners zijn voornamelijk lopend of op de (brom)fiets. Hoe verder bezoekers van het Bos wonen, des te minder vaak zij komen. En als zij komen is dit vaker met de auto of motor. Dit geldt voornamelijk voor bezoekers uit de regio en elders, die ook relatief vaak naar het Bos komen om de hond uit te laten. Oudere bezoekers komen relatief veel naar het Bos om horeca te bezoeken.

Commented 5.1,2,e : Info bezoekers opnemen in visual

Waardering

De waardering van het Amsterdamse Bos is al tientallen jaren stabiel rond het rapportcijfer 8. Bezoekers vinden "natuur" en "recreatie en ontspanning" de belangrijkste functies van het Bos. Met name "natuur" is steeds belangrijker geworden. In 15 jaar tijd is deze functie gestegen van een 7,3 naar een 8,4. Ook op Tripadvisor wordt het Amsterdamse Bos al jaren hoog gewaardeerd. Inmiddels heeft het Bos zes jaar op rij een excellente beoordeling gekregen (minimaal 4 uit 5 sterren). In 2018 leverde dit ook een opname in de Hall of Fame op.

Bezoekers noemen ook ergernissen en wensen. Ergernissen die al jaren terug komen zijn vliegtuiggeluidshinder, (loslopende) honden en (zwerf) afval. Verbeterpunten / wensen die worden aangegeven zijn meer banken, meer (kwalitatieve) horeca, betere bereikbaarheid, beter beheer fietspaden en betere bewegwijzering.

Commented 5.1,2,e : Naar inleiding/succes

1.2 Uitdagingen

Commented 5.1,2,e : Let op omgedraaid.

De aanleiding voor het opstellen van dit plan is dat de omgeving rondom het Amsterdamse Bos snel verandert. De metropool groeit explosief met een sterke toename van dichte bebouwing en inwoners. Zo is de prognose dat het aantal inwoners van Amsterdam van 850.000 in 2018 naar ruim 1 miljoen in 2040 toeneemt, en het aantal huishoudens Amsterdam van 430.000 in 2018 naar ruim 550.000 . De verwachte groei van Amstelveen en Aalsmeer komt daar nog eens bovenop. Het toerisme stijgt: 16,9 miljoen hotelovernachtingen in Amsterdam in 2018 maar het groeitempo

neemt af. Toerisme in het laagseizoen neemt toe, de gebruikelijke lichte zomerdip wordt minder en de pieken houden langer aan. Dit geldt zowel voor recreatieve, als het zakelijke toerisme.
In de groeiende metropool wordt het Amsterdamse Bos steeds meer een centraal stadsbos en de betekenis zal naar verwachting steeds meer toenemen. Zowel maatschappelijk, economisch en als onderdeel van het groen- en natuurnetwerk.
Het Bos is onderdeel van de 'Westeinderscheg" (het metropolitane landschap van Westeinderplassen tot en met het Nieuwe Meer en verder de stad in). Dit landschap wordt de drager van de grote ruimtelijke uitdagingen zoals klimaatverandering maar ook mobiliteit of de behoefte aan meer recreatie.

De verwachting is dat het gebruik van het Bos verder gaat toenemen. Dat gaat meer spanningen tussen de verschillende gebruikers opleveren en dus is het nodig om te sturen.
Door toenemende gebruikersdruk maar vooral ook door klimaatveranderingen en daaraan gekoppelde plagen en ziekten staat het Bos voor een grote uitdaging. Denk aan essentaksterfte, de eikenprocessierups en sinds kort ook de letterzetter (aantasting van sparren).

Hoe houden we het Bos bereikbaar en toegankelijk voor iedereen?
Hoe kan het Bos op een effectieve wijze bijdragen aan de groei van toerisme en recreatie?
En hoe houden we recreatie in balans met de natuur- en rustwaarden van het Bos?
Hoe houden we de natuurwaarde van het Bos minimaal op peil?
Hoe kan het Bos bijdragen aan de sociale opgaven van de Stad zoals op het vlak van sport, gezondheid en onderwijs?
Hoe gaan we om met klimaatveranderingen en daaraan gekoppelde ziekten en plagen?

Veel vragen rijzen. Met dit Bosplan geven we richting voor komend decennium.

1.3 Toekomstbeeld

Commented 5.1,2,e]: Link met de vier thema's

Met dit Bosplan proberen we om vanuit de bestaande kwaliteiten en kansen die opgaven met zich mee brengen, een richting uit te zetten naar een onzekere toekomst. Het toekomstbeeld is geen gedetailleerde uitwerking van hoe wij het Bos voor ons zien in 2034 (100 jaar Bos), maar een ideaal dat ons helpt bij het bepalen van onze koers. Het toekomstbeeld heeft geleid tot het hoofddoel van het Bosplan: een toekomstbestendige balans tussen natuur en vrijetijdsbesteding mét ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

Wanneer een bezoeker in 2034 door het Bos wandelt, valt het hem of haar op dat het Bos goed bezocht wordt, maar dat het nooit aanvoelt als druk of onrustig. Dat komt doordat er een optimale balans is tussen rust en reuring. De natuur als basis van deze rust is van hoge kwaliteit ondanks de klimaatveranderingen die op dat moment nog steeds plaats vinden. De waterkwaliteit voldoet aan de normen en vormt meer dan ooit de basis voor biodiversiteit, ecologie én recreatie.
Door effectieve samenwerking, delen van verantwoordelijkheid en het benutten van kansen is het achterstallig onderhoud voorgoed verleden tijd. Het Bos ziet er weer picobello uit, dat wil zeggen dat de wegen en paden, de bruggen, drainage en het groen voldoen aan alle normen. De 'reuring' in het Bos is in 2034 van hoge kwaliteit want de voorzieningen en activiteiten sluiten goed aan op de behoeften van (potentiële) bezoekers. Doordat er een goede balans is tussen de natuur enerzijds en (recreatieve) ontwikkelingen anderzijds is het Bos dé plek waar mensen met verschillende interesses en achtergronden ontspannen, actief zijn en zich laten inspireren. En hoewel in het Bos er voor ieder wat wils is, hebben we wel een eigen sterke Bosstijl die ons uniek maakt in de regio en ver daarbuiten. Het Bos is zodanig ingericht dat bezoekers in 2034 steeds vaker met de fiets of met het openbaar vervoer naar het Bos komen. Opgeknapte entreegebieden

en een herzien stelsel aan bewegwijzering hebben inmiddels bijgedragen aan de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het gebied. Maar bovenal bewijst het Bos zichzelf als betrouwbare partner die in samenwerking met stakeholders, bezoekers en ondernemers opgaven samen aanpakt met als doel om het Amsterdamse Bos te versterken.

2 Ambities

Bij het ontwerpen van het Amsterdamse Bos in de jaren dertig van de vorige eeuw stond één ding vast: het moest een gebruiksbos zijn voor alle Amsterdammers. Ideeën hiervoor werden uit het buitenland gehaald. Tot dan waren de Nederlandse parken vooral bedoeld voor een zondagse wandeling. Dat in Londen mensen in parken op het gras mochten zitten of picknicken was revolutionair. De Duitse volksparken hadden als belangrijkste doel mensen de ruimte te geven voor sport en recreatie.

Voor de architecten Cornelis van Eesteren en Jacoba Mulder moest het Amsterdamse Bos een ideale mix zijn van natuurlijk parklandschap met mogelijkheden voor recreatie en ontspanning. Hun 'Boschplan' dateert uit 1931. Met het planten van de laatste boom in 1970 werd de uitvoering van het Boschplan voltooid. Ondanks een aantal structurele aanpassingen (zoals de toevoeging van het Schinkelbos en het Bloesempark) staat de kern van het 'Boschplan' nog als een huis. Dat willen we graag blijven bewaken met ruimte voor kleinschalige ontwikkeling.

Het hoofddoel van het Bosplan is dan ook zorgen voor een toekomstbestendige balans tussen natuur en vrijetijdsbesteding mét ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Randvoorwaarde is dat we onze bezoekers, ondernemers en andere stakeholders deelgenoot maken van de nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen. De komende jaren staat het Amsterdamse Bos voor de grote uitdaging om een goede balans te vinden tussen de groene en de maatschappelijke functie, binnen de grenzen van wat ecologisch, maatschappelijk en financieel verantwoord is. Zo zorgen grote (sport) evenementen voor dankbare en tevreden deelnemers, enthousiast publiek en (inter)nationale reclame voor de stad, maar geven ze ook (geluids) overlast voor wie geen liefhebber is. Bezoekers die rust zoeken, willen het liefst een bos voor zich alleen. Scholieren die in het bos hun schooldag houden, willen zich kunnen uitleven. Schiphol, dat ongestoorde vliegbewegingen wil kunnen maken, vereist een bos zonder ganzen. De ringslangen willen ongestoord uit hun eieren komen, eekhoorns willen kunnen struinen, maar honden willen los lopen.

De ambities van het Amsterdam en Amstelveen zoals neergelegd in de college-akkoorden geven richting aan de ambities van het Bos. Deze liggen op de terreinen: groen, bereikbaarheid, recreatie, kunst en cultuur, sport, gezondheid en arbeidsmarkt.
Deze ambities worden toegepast om tot een toekomstbestendige balans te komen tussen natuur en vrijetijdsbesteding met ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De uitdagingen voor het Bos zijn samen te vatten in vier hoofdthema's:

- Beschermen; natuur- en cultuurwaarde behouden en beschermen.
- Benutten; optimaal ruimte bieden aan maatschappelijke en recreatieve activiteiten
- Bereikbaar; creëren van een optimale bereikbaarheid van het Bos om (nieuwe) gebruikers te ontvangen.
- Bekend; positionering van het Bos als Stadsbos van de toekomst

2.1 Beschermen

De buitengrenzen van het Amsterdamse Bos blijven minimaal bestaan en het Bos moet vooral Bos blijven.

Onder het thema beschermen wordt verkend op welke manieren het Bos het best de waarde voor de stad kan behouden. De gebruiksdruk neemt toe en dat betekent ook hogere beheerlasten. Het verbeteren van de ecologische kwaliteiten is uitgangspunt evenals de wens het groene karakter van de stad te behouden en te versterken. De buitengrenzen van het Amsterdamse Bos blijven dan ook minimaal bestaan en het Bos moet vooral Bos blijven. Deze groene waarde is ook een belangrijke vestigingsvoorwaarde voor bewoners en bedrijven. Het Bos wil het monumentale ontwerp in tact laten en de recreatie balans houden.

2.1.1 Basis structureel op orde

Het Bos is schoon, heel en veilig.

Feit is dat het drukker wordt in het Amsterdamse Bos. De toenemende gebruikersdruk heeft gevolgen voor het beheer en onderhoud van het Amsterdamse Bos. Van afvalinzameling tot graffiti verwijdering. Van bankjes schilderen tot vervangen van toplagen op speelweiden. Dat de beheers – en onderhoudskosten stijgen spreekt ook voor zich.

Het gemiddelde onderhoudsniveau van het Bos is gedaald. Ook de infrastructuur is op bepaalde onderdelen (bijvoorbeeld drainage, wegen en paden, bruggen en beschoeiingen) 80 jaar oud en bevat veel achterstallig onderhoud. Dit beeld komt naar voren uit NEN inspecties en het instandhoudingsplan Amsterdamse Bos. Op basis van diverse ramingen is een inschatting gemaakt van achterstallig onderhoud van onder meer in drainage, wegen en paden, bruggen en groen. Om het onderhoud op orde te brengen is veel geld nodig. Het college is in 2018 gestart om het achterstallig onderhoud in het Bos weg te werken, onder meer reserveringen in de begroting en het programma stadsbehoud. Doel is dat over 5 jaar het achterstallig onderhoud in het Bos is weggewerkt (zie ook hoofdstuk 5 Financiën).

Het onderhoudsniveau moet ook op peil blijven. Op basis van eenheidsprijzen voor beheer en onderhoud en de grootte van de arealen in het Bos is er nog steeds een structureel te kort. Een hogere structurele bijdrage voor beheer en onderhoud is noodzakelijk. We zoeken daarom naar extra structurele middelen en denken daarbij bijvoorbeeld aan het verhogen van eigen inkomsten en structurele bijdrage van andere omliggende gemeenten.

- Water

In het Bos wordt door gebruikers overlast ervaren van waterplanten in de watergangen en de Bosbaan. De watergangen vallen onder beheer en onderhoud van Rijnland en de gemeente Amsterdam. Steeds meer watergangen in het Bos zijn ontoegankelijk voor recreanten, vooral kanoërs en zwemmers. Hier willen we gezamenlijk met Rijnland maatregelen nemen. Er speelt echter veel meer op het gebied van water (van kadeverbetering, pfos vervuilde bagger, overname sluizen, inhaalslag baggeren, vervanging beschoeiingen, aanleg poelen en natuurvriendelijke oevers, aanleg visvriendelijke gemalen tot de slechte waterkwaliteit van de Amstelveense Poel). We willen met partners een strategische samenwerkingsagenda voor het water in het Bos opstellen, waarbij ook wordt gekeken naar gezamenlijke financiering.

BLOK uitkomsten participatie

2.1.2 Inspelen op klimaatveranderingen

De gevolgen van klimaatveranderingen, plagen en ziekten worden gemonitord en aangepakt.

De recreatie en natuur in het Bos staan onder druk. Niet alleen door toenemende gebruikersdruk maar ook door klimaatveranderingen en al dan niet daarmee samenhangende plagen en ziekten. Denk aan eikenprocessierups en essentaksterfte, en sinds kort ook teruglopende vitaliteit van boomsoorten als spar en beuk. Proactief handelen op onvoorspelbare ontwikkelingen in de natuur blijft lastig. Belangrijk is dat we op basis van monitoringsgegevens een goed beeld krijgen van de ontwikkeling van ziekten en plagen en op basis daarvan noodzakelijke maatregelen kunnen treffen. Zo wordt de ontwikkeling van essentaksterfte al een aantal jaar gemonitord (ca. 15% van totale bomenbestand van het Bos bestaat uit essen) en is op basis daarvan een plan van aanpak opgesteld gericht op het waarborgen van de veiligheid van bezoekers en de duurzame instandhouding van de bosbeplanting.
Daarnaast sluiten we uiteraard aan bij de stadsbrede, landelijke of Europese aanpak van invasieve exoten zoals de bestrijding van de Japanse Duizendknoop.

2.1.3 Oorspronkelijk ontwerp versterken

Het landschappelijke en cultuurhistorische ontwerp is de basis.

De basis op orde brengen en inspelen op de gevolgen van de klimaatverandering hebben prioriteit. In de afgelopen jaren zijn er een aantal cultuurhistorische aspecten verdwenen of onder druk komen te staan, bijvoorbeeld een aantal zichtlijnen, scherpe afscheidingen tussen open en dicht (bosrand – grasland), laanbeplanting maar ook soortenrijkdom die in het oorspronkelijke ontwerp uitdrukkelijk werden nagestreefd (arboreta e.d). In de jaren 90 is een meer natuurlijk en ecologisch beheer geïntroduceerd. Dit heeft er soms toe geleid dat het oorspronkelijke ontwerp is verminderd of verborgen geraakt. Maar tegelijkertijd zien we een verrijking van de biodiversiteit als gevolg van de aanleg van ecologische verbindingszones.
Bij renovatie van voorzieningen, inhaalslagen voor achterstallig onderhoud, herinrichting of de aanpak van de boomziekten bekijken we altijd hoe we de uitgangspunten van het oorspronkelijke ontwerp kunnen versterken.

2.1.4 Behouden/ verrijken natuurwaarden

De natuurwaarde blijft minimaal gelijk.

Op de natuurwaardenkaart van de stad is het Amsterdamse Bos aangegeven als toplocatie (klasse natuurwaarde respectievelijk 4 en 5 (schaal 1-5). Voor dit Bosplan is een meer gedetailleerde natuurwaardenkaart opgesteld op basis van een nadere onderverdeling van de voorkomende natuurtypen (zie bijlage…). Met het ouder worden van het Bos neemt de waarde voor echte bossoorten toe. Daarnaast herbergen de zuidelijke oeverlanden van de Nieuwe Meer en de Amstelveense Poel bijzondere moerassoorten. De begraasde gebieden in het zuidelijk deel van het Bos en het Schinkelbos kenmerken zich door een kleinschalige afwisseling van natuurtypen en hoge biodiversiteit. In bijlage.. is voor de verschillende gebieden van het Amsterdamse Bos in een

tabel een beschrijving opgenomen van de voorkomende natuurtypen, het beheer en specifieke ontwikkelingen.

Behoud en beschermen van de aanwezige natuurwaarden vraagt om een zorgvuldig en constant beheer. Dit geldt zeker voor de bijzondere vegetaties van de oeverlanden. Naast het op reguliere basis maaien van moerasvegetaties moet de natuurlijke successie naar bos daarvoor cyclisch worden teruggezet door middel van afplaggen van rietland.

- Ecologische kansen benutten
We streven naar een verdere verrijking van de biodiversiteit van het Amsterdamse Bos door de aanleg van ecologische verbindingen bestaande uit natuurvriendelijke oevers, poelen, struwelen en faunapassages onder wegen en sluiten daarbij aan op de Ecologische Structuur van Amsterdam (Structuurvisie Amsterdam 2040). Zo is recent de Ecologische Verbindingszone "Groene AS" langs de Ringvaart en door het Bos tussen de Nieuwe Meer en het Schinkelbos aangelegd en zijn ecologische knelpunten in de Burgemeester Colijnweg, Nieuwe Meerlaan en Provinciale Bosrandweg aangepakt door de aanleg van faunapassages.

Ook optimalisatie van het beheer biedt kansen voor het verder versterken van de natuurwaarden. Bijvoorbeeld door het verhogen van het waterpeil in Polder Meerzicht en de oeverlanden van de Amstelveense Poel, een gevarieerder maaibeheer van de graslanden in het Bos en gemengde begrazing van het Schinkelbos met schotse hooglanders en exmoorponys.

De ontwikkeling van de natuurwaarden in het Amsterdamse Bos en resultaten van voorgenomen ingrepen worden gemonitord. De daarbij verzamelde gegevens worden opgeslagen in de Nationale Databank voor Flora en Fauna (NDFF). De gegevens uit de NDFF worden gebruikt voor sturing op beleid en beheer. Daarbij wordt gebruik gemaakt van algemeen gehanteerde en reproduceerbare methoden.

-Donker Bos
Het feit dat het in het Bos nog echt donker kan worden is een bijzondere en voor de regio zeldzame kwaliteit. Alleen de hoofdfietsroutes en de omgeving Sportpark worden permanent verlicht. Bij een veilige uitstroom van evenementen zoals in het Bostheater en het festivalterrein wordt gekeken naar flexibele en tijdelijke oplossing van verlichting.

2.1.5 Zonering gebruik

Natuur en recreatie zijn in balans.

We gaan de natuurkwaliteit, het historisch ontwerp en de maatschappelijke waarde van het Amsterdamse Bos borgen. We kiezen voor een indeling van het Bos in drietal zones te weten natuur-, natuurbos- en parkboszone. Deze zonering vormt de belangrijkste toetsing voor alle toekomstige ontwikkelingen. Samen met de overige toetsinstrumenten zoals het bestemmingsplan vormt de zonering het kader van waaruit de organisatie kan reageren en anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, met in het achterhoofd de groene en maatschappelijke functie van het Amsterdamse Bos. Uiteindelijk doel is dat natuur en recreatie in een goede balans blijven. Het is schier onmogelijk om een uitputtende lijst van gebruik en gebruikers op te sommen. Is het Bos dan vol en niet meer in balans? Op sommige zondagen en op sommige plekken misschien wel. Maar onder de juiste regie op zonering, tijd en plaats en de juiste waarborgen voor

natuurontwikkeling en openbaarheid zijn er, nog voldoende mogelijkheden om sportieve, culturele en maatschappelijke initiatieven en activiteiten (tijdelijk) te accommoderen.

Nieuwe zoneringskaart

Er is een goede balans tussen natuur, rust en activiteiten: nieuwe initiatieven en bestaande functies moeten passen binnen de zonering.

De zonering is het belangrijkste instrument om toekomstige ontwikkelingen te toetsen.

wonen

Commented 5.1,2,e **:** Deels naar hfd stuk 3 kaders?

Het Amsterdamse Bos is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)). De provincie Noord-Holland werkt samen met natuur beherende organisaties, boeren, gemeenten en waterschappen aan behoud en ontwikkeling van het NNN. Tegelijkertijd is het Bos, het populairste recreatiegebied voor de Amsterdammers en Amstelveners. Voorzieningen ten behoeve van recreatie blijven daarom noodzakelijk. Dat geldt voor evenementen- en activiteitenlocaties, horeca, openbare toiletgebouwen etc. Kanttekening plaatsen we bij het wonen in het Bos. Het Bos is geen woongebied, nieuwe woningen of woonboten sluiten we uit. Voor bestaande woningen of woonboten geldt een uitsterfbeleid of wordt een recreatieve of natuurbestemming gezocht.

honden

Commented 5.1,2,e Deels naar hfsstuk 3 kaders?

Loslopende honden staat ieder jaar in de top 3 van klachten. Er is geen enkel recreatie- en natuurgebied in Nederland waar de loslopende hond en eigenaar zoveel vrijheid geniet als in het Amsterdamse Bos. 85 procent van het bos is momenteel losloopgebied. Dat is ook een reden dat in het Bos bijna 40 hondenuitlaatcentrales actief zijn.

Het huidige hondenlosloopbeleid van het Bos staat haaks op het hondenbeleid in de Amsterdamse en Amstelveense parken en de recreatiegebieden zoals Spaarnwoude. Daar geldt over het algemeen een aanlijnplicht voor honden met her en der ruimte voor loslopende honden. Terwijl het Bos vooral een hondenlosloopgebied is met her en der een aanlijn- of verbodsgebied voor honden.

We zien dat het Bos steeds meer tegen de grenzen van het huidige hondenlosloopbeleid aanloopt. Door toenemende drukte nemen de conflicten tussen hondenbezitters en andere recreatieve gebruikers toe. Het aantal (bijt) incidenten is ook toegenomen. Daarnaast is de impact van loslopende honden op de natuur is groot. Veel loslopende honden jagen in bospercelen. Bodembroeders zoals fazant en de houtsnip zijn al jaren verdwenen uit het Bos en de populatie konijnen is flink teruggelopen. De vos brengt haar jongen uitsluitend groot in een hondenverbodsgebied van het Bos zoals het begrazingsgebied van Schotse Hooglanders.

We willen een nieuwe hondenzonering voor het Bos instellen. Uitgangspunt is dat we een aanlijnplicht voor honden in het Bos gaan instellen, met uitzondering van één aanééngesloten deel van het Bos waar honden los mogen blijven lopen. Het hondenlosloopgebied concentreert zich vooral dan vooral langs de bebouwde kom van Amstelveen. Dat betekent dat ongeveer 30% van het Bos (ruim 300 hectare, 8x Vondelpark) hondenlosloopgebied blijft. In dit gebied plaatsen we zoveel mogelijk rillen langs bosvakken. Dit voorkomt deels dat loslopende honden de bospercelen ingaan, waardoor de natuurwaarde beter wordt beschermd. Op bepaalde plekken in het Bos maken we daarnaast natuurlijke hondenspeelplaatsen.

Ook willen we het maximum aantal honden per bezoeker begrenzen tot 3. We verstrekken daarnaast geen nieuwe vergunningen aan hondenuitlaatcentrales. Met extra prullenbakken en zakjes bij parkeerplaatsen willen we het voldoen aan de opruimplicht makkelijker maken . In bijlage 4 is op de kaart het wensbeeld hondenzonering te zien. Dit wensbeeld willen de komende tien jaar gefaseerd uitvoeren

evenementen

Commented 5.1.2.e]: Deels naar hfdstuk 3 kaders?

Het bestemmingsplan Amsterdamse Bos (2018) van de gemeente Amstelveen is het kader voor alle evenementen in het Bos. Daarin staan de locatieprofielen met max. DB en aantal evenementen per locatie. Op het speciaal ingerichte evenemententerrein Land van Bosse zijn maximaal 7 geluidsdagen toegestaan. Daar blijven we ons aanhouden.

We zijn ons bewust van het spanningsveld tussen festivalvermaak, commercie en overlast. Daarom willen we het overlast gevoel terugbrengen zonder dat het ten koste gaat van het festivalplezier. Dit gaat leiden tot een bredere segmentering, waarbij dancefestivals in het Amsterdamse Bos deels plaats gaan maken voor andere muziekvormen en nieuwe doelgroepen.

Er is een toenemende vraag naar evenementenlocaties in de regio. Dat betekent dat we steeds meer moeten programmeren en sturen op het aanbod. Veel evenementen worden jaarlijks afgewezen. Samen met de bestaande attractieve evenementen, die vooral 30 plussers trekken (zoals het Bacchus wijnfestival, de 'Live at' concerten, theatervoorstellingen in het Bostheater en Once in a Blue Moon festival) willen we bewust programmeren met steeds gevarieerder en aantrekkelijker aanbod van evenementen voor de verschillende doelgroepen in het Bos. Evenementen (zonder geluidsoverlast) gericht op kinderen of jongvolwassenen, die passen binnen de merkwaarden van het Bos (zie paragraaf....)hebben daarbij prioriteit. We willen alleen diervriendelijke evenementen zonder gebruik van levende dieren. Grote (internationale) viswedstrijden in het afgesloten water van de Bosbaan staan we niet toe.

De zondag is de drukste dag in het Bos. Een tiental zondagen per jaar komen er meer dan 60.000 bezoekers naar het Bos om te recreëren. Daarom programmeren we op zondag liever geen evenementen in het Amsterdamse Bos.

KADER

Er vinden jaarlijks circa 300 evenementen plaats in het Amsterdamse Bos verdeeld over de volgende categorieën:

- Sport; hardloopevenementen, roeiwedstrijden, schoolsportdagen, hockey, wandelsport;
- Eten & drinken; Pure Markt en Bacchus;
- Kunst & cultuur; concerten, kindervoorstellingen, Amsterdamse Bostheater, Cherry Blossom Festival
- Muziekfestivals; Dyinamic, 909, Dekmantel, Once in a Blue Moon en Vunzige Deuntjes.

2.2 Bereikbaar

Het Bos is voor iedereen goed bereikbaar.

De ambitie is een versterking van de verbindingen tussen en naar het groen en de parken. Het College wil bovendien de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het groen buiten de ring verbeteren. Samen met voetgangers en OV krijgt de fiets en indien mogelijk vervoer over water in de bereikbaarheidsopgaven meer ruimte. Het verbeteren van de luchtkwaliteit is een daaraan gekoppelde doelstelling. Ook Amstelveen onderschrijft de rol van het OV in het bereikbaar houden van de stad.

Een goede bereikbaarheid is belangrijk voor het functioneren van het Amsterdamse Bos.
Het principe luidt dat het Bos voor iedereen goed bereikbaar is, ook tijdens evenementen. Te allen tijde moet iedereen goed kunnen recreëren in het Bos en zich veilig door het Bos kunnen bewegen.

2.2.1 Snel naar de randen en langzaam in het Bos

Vanaf de jaren '60 kwamen steeds meer bezoekers met de auto. In de afgelopen jaren is er weer een daling te zien, maar de auto/motor blijft (50%) het populairste vervoermiddel om naar het Bos te komen. Een kwart van de bezoekers komt tegenwoordig op de fiets naar het Bos en een op de vijf lopend.

Tabel modaliteiten

Er is meer aandacht nodig is voor de alternatieven voor de auto. Onderzoeken tonen aan dat nog steeds de meeste bezoekers met de auto naar het Bos komen. We nemen maatregelen om de bereikbaarheid - anders dan met de auto- te verbeteren. In de weekenden komen er zeer veel bezoekers naar het Amsterdamse Bos, deze leggen diverse keren per jaar, een grote druk op de infrastructuur. Er is een aantal maatregelen noodzakelijk om de doorstroming te verbeteren, waarbij wordt uitgegaan om het autoverkeer van en naar het Bos te verminderen. Dat betekent ook dat de parkeercapaciteit niet verder wordt uitgebreid, betaald parkeren verder wordt ingevoerd en dat bij (sport) evenementen voornamelijk wordt ingestoken op pendelen vanaf parkeerplaatsen buiten het Bos.

De alternatieven voor de auto kunnen beter worden benut en het aandeel autoverkeer kan verder worden verminderd. Het verminderen van het autogebruik moet vooral gericht zijn op een verschuiving naar openbaar vervoer en fietsgebruik. Fietsen draagt bij aan het gezonde en duurzame imago van het Amsterdamse Bos. Er zijn wel investeringen nodig om het fiets- en openbaar vervoer gebruik te stimuleren. Sowieso is de fiets een steeds belangrijker vervoermiddel voor stad en regio. Niet alleen de klassieke fiets maar denk ook aan (gemotoriseerde) bakfietsen, e-bikes, en speedpedelecs. Om de behoefte aan alternatieven te stimuleren wil het Bos zich openstellen voor experimenten met zelfrijdend vervoer. Ook voor de snelle wissel van vervoermiddel (van auto naar fiets van ov naar fiets enz). is de ontwikkeling van een recreatief knooppunt met bijvoorbeeld gratis fietsen interessant. Voor dit alles dient de bewegwijzering in het Bos op orde te zijn. Bestemmingen moeten makkelijk en snel te vinden zijn, ook door middel van kaarten en apps.

Slechts 3% van de bezoekers komt met het openbaar vervoer. Er rijden bussen

aan de oostkant van het Bos over de Amstelveenseweg. Aandachtspunt voor het openbaar vervoer is de doorstroming op deze weg. Wij onderzoeken maatregelen om de bereikbaarheid met het OV te verbeteren. Haltes kunnen dichter naar de oostelijke entrees worden verplaatst. Een bushalte kan de naam Amsterdamse Bos krijgen.

De gebruiks- en vervoerswaarde van het water in en buiten het Bos kunnen worden vergroot. Vervoer over water is een interessante optie. Op initiatief van buurtschap Nieuwe Meer (Badhoevedorp) is er een pontverbinding over de Ringvaart. De oversteek over de Nieuwe Meer is een knelpunt. Op dit moment is er een pontverbinding tussen stadsdeel Nieuw West en het Amsterdamse Bos (gesubsidieerd door de gemeente). De pont vaart alleen in de weekenden en feestdagen in het seizoen april tot en met september.

De MRA ontwikkeling heeft consequenties voor de bereikbaarheid van het Bos, vooral voor langzaam verkeer (fietscorridors) maar ook voor parkeerfaciliteiten rond Bos. Voor het Bos biedt de vraag naar meer recreatie binnen de MRA een kans; in de komende periode zal dit zijn beslag moeten krijgen in een samenwerking met partners om te komen tot een versterking van de Westeinderscheg. Bereikbaarheid is daarbij een voorwaarde. Hiervoor zullen met name goede fietsroutes door het Bos moeten worden gerealiseerd.

De Vervoersregio Amsterdam (VRA) stelt het beleid t.a.v. de hoofdstructuur fiets vast en levert bijdragen voor de realisering van deze infrastructuur. Samenwerking met de VRA wordt gezocht om een route door en langs het Bos (NZ: hoofdentree – Schinkelbos en OW: naar Schiphol, langs Colijnweg) te realiseren. De rotonde in het O-W fietspad in de Colijnweg wordt in het kader van de verbreding van de A9 verbeterd.

De fiets- en wandelroute in het kader van de 'Sportas' sluit aan op de wens snelle verbindingen te hebben naar het Bos: het is een belangrijke regionale fietsverbinding tussen Amsterdam, het Amsterdamse Bos en Amstelveen en verbindt de sportvoorzieningen langs de route. Uitgangspunt is een duidelijke, directe, veilige en gemengde route voor fietsers, hardlopers en wandelaars die geschikt is voor het stijgend aantal gebruikers. De route biedt daarnaast kansen om de entrees, en met name de hoofdentree van het Amsterdamse Bos te verbeteren en beter aan te sluiten op de omgeving.
De Sportas sluit ook aan bij de ontwikkelingen van de Zuidas (Verdi). Verdi is een project van de Zuidas om het gebied aan de oostkant van de Nieuwe Meer intensiever stedelijk te ontwikkelen. Het Bos is daar dan meer en meer het park van de Zuidas. Het deel dat direct het Bos raakt zal met name een recreatieve invulling krijgen. Deze ontsluiting verbetert de bereikbaarheid per fiets vanuit de Zuidas neemt toe door de aanleg van bruggen en fietsroutes.
Maar de ontwikkeling strekt zich uit tot de 'Noordelijke Oeverlanden Nieuwe Meer' - de noordkant van de Nieuwe Meer -die beter bereikbaar zullen zijn door de voorgenomen fietsbrug vanuit de Zuidas. De Noordelijke Oeverlanden zijn ingebed in een groot project. Op termijn zal dit gebied veel toegankelijker worden door de gedachte doortrekking van de Noord-Zuidlijn met nieuwe stations aan de Noordeli jke Oeverlanden. Ook de woonfunctie neemt toe (Koers 2025, 5000 huizen o.a. Schinkelpolder). De recreatiefunctie van de Oeverlanden gaat derhalve toenemen.

De (fiets-)verbinding tussen het Bos en Nieuw-West nog niet optimaal. Het 'rondje Nieuwe Meer' zou in zijn optimale vorm een vaste oeverbinding moeten inhouden.

Commented 5.1,2,e **:** Samenvatten of in kaart? Veel details

2.2.2 Entrees versterken

Het is wenselijk dat het Bos zich ruimtelijk in de stad manifesteert. De toegangen hebben weinig allure. Veel toegangen hebben een hoog kruip-door-sluip-door-gehalte. Een aantal toegangen verdient een kwaliteitsimpuls. De hoofdentree van het Bos is niet optimaal door de veelheid van functies die ook een eigen dynamiek en groei kennen en meer als overgangsgebied dan als markante en uitnodigende entree. Dat doet geen recht aan het monumentale Stadsbos dat het Amsterdamse Bos is. De ingang is onduidelijk, onveilig en onoverzichtelijk. Het terrein is vooral ingericht voor autogebruikers en is geen verblijfsgebied voor fietsers en wandelaars. Hier heeft de ruimtelijke verbinding met de stad een kwaliteitsimpuls nodig.

We willen de ruimtelijke ingrepen en -plannen in de directe omgeving van het Amsterdamse Bos aangrijpen om de allure van de entreegebieden en de toegankelijkheid en bereikbaarheid van het Amsterdamse Bos te verbeteren. Deze ambitie sluit aan op het Gebiedsplan Buitenveldert/Zuidas: in dit plan wordt een activiteit benoemd namelijk om de groene gebieden en parken in Buitenveldert met elkaar te verbinden om zo de bereikbaarheid en toegankelijkheid van het groen te verbeteren. We willen het Amsterdamse Bos, het Gijsbrecht van Aemstelpark en het Amstelpark met elkaar te verbinden. Onderdeel van het plan is een nieuw ontwerp voor de entrees van de parken om deze herkenbaarder te maken en beter bij elkaar te laten passen.

Het meest zuidelijk deel van het Bos ligt in de gemeente Aalsmeer. Het natuurgebied "De Bovenlanden" grenst hier aan het Bos. De koppeling van dit gebied aan het Bos is onderwerp van gesprek; zowel bij de stichting De Bovenlanden die een deel van het natuurgebied bezit en beheerd als bij het Landschap Noord-Holland die ook terrein bezit. Ook binnen MRA verband wordt deze discussie gevoerd. Er ligt een opgave om de entree vanuit deze kant te optimaliseren.

De entree in Amstelveen kent ook zijn tekortkomingen. De bamboebrug naar het daar gelegen Bloesempark is verbeterd maar de samenhang tussen Amstelveense Poel met de gewenste ontwikkelingen aan de noordoever, de vrijgekomen voormalige woning van de vroegere stadskwekerij en het bloesempark is een kans om de zichtbaarheid te vergroten en de verbinding met de Amstelveen te versterken.

2.2.3 Paden in het Bos: functioneel en toegankelijk

Het padennet in het Bos is fijnmazig en biedt volop mogelijkheden voor fietsers, wandelaars en ruiters. Fiets- en wandelpaden zijn uniform uitgevoerd in asfalt en halfverharding. In totaal heeft het Bos 137 km aan wandelpaden en 50 km aan fietspaden. Wij willen het padennet in de natuur – en natuurboszone extensiveren onder meer door het verwijderen van paden en delen van asfaltpaden omvormen naar onverharde of halfverharde paden.

2.3 Benutten

Het Bos is voor iedereen gratis, behalve voor specifieke voorzieningen.

Het aanbod van voorzieningen en activiteiten kent een grote diversiteit en sluit aan bij de behoefte van de bezoekers.

2.3.1 Krachten bundelen in duurzame relaties.

We laten iedereen zien hoe het Amsterdamse Bos zijn groene rol vervult en nodigen stakeholders uit om daarin gezamenlijk op te trekken. Mogelijke partners laten we zien wat er mogelijk is in het Bos. We willen een goede relatie en stimuleren samenwerking met onze ondernemers . We stimuleren een actieve ondernemersvereniging in het Bos voor eenheid en herkenbaarheid. De ondernemers in het Bos bepalen voor een deel het aanbod en de beleving. Wij willen de krachten bundelen. Daarbij past ook één stijl. En we vragen ondernemers ook wat terug te geven aan het Bos.

- Digitaal bereikbaar

Voor de ondernemers is een glasvezel netwerk van belang. Veel voorzieningen zoals het Bostheater en de geitenboerderij in het Bos zijn niet aangesloten. Internet en alle toepassingen die daaruit volgen bepalen steeds meer de mogelijkheden van de stad om aansluiting te vinden bij innovatieve kansen. Wil het Bos hierop kunnen inspelen dan zal de digitale bereikbaarheid van het Bos een upgrade nodig hebben. Het Bos is op sommige plekken niet digitaal ontsloten. Of dit via Wifi of andere digitale netwerken mogelijk is, bepaalt voor een groot deel het kunnen toepassen van innovatieve mogelijkheden, zoals betaald parkeren, nieuwe vormen van vervoer, monitoring en handhaving, verlichting, enz. De mogelijkheden van aanleg van glasvezel in het Bos wordt momenteel door de gemeente Amstelveen onderzocht.

2.3.2 Ontwikkellocaties

Het aanbod van voorzieningen en activiteiten kent een grote diversiteit en sluit aan bij de behoefte van de bezoekers.

Het programma en het voorzieningenpakket van het Bos sluiten aan bij de wensen en behoeften van de (potentiele) bezoeker. Dat wordt jaarlijks getoetst. Nieuwe initiatieven worden in participatie vormgegeven. Dat betekent onder meer dat de bezoeker mede gaat bepalen welke voorziening ze waar willen we hebben. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat de bezoeker meer diversiteit in de horeca wenst. Bij de selectie van ondernemers en de nieuwe voorzieningen letten we op de relatie met het Bos en de aansluiting bij identiteit en merkwaarden van het Bos. Ook wordt gekeken naar mate van openbaarheid, financiële consequenties, landschappelijke inpasbaarheid, consequenties voor flora en fauna, architectonische uitstraling, maatregelen op gebied van duurzaamheid, doelgroepen en omvang van de voorziening.

Het Bos is af maar er zijn altijd kansen om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en trends in de dagrecreatie. Daarom is er ruimte voor nieuwe voorzieningen. Uit onderzoek blijkt vooral dat er behoefte is

Overzichtskaart met ontwikkellocaties

1. *Radaropslag;* een noodzakelijk opslagterrein voor de Bosorganisatie maar de helft is een omheind stuk bos
2. *Radartoren:* een uniek gebouw waar een ontwikkelaar de combinatie horeca, vergaderlocatie en BenB wil realiseren. De omgeving moet daarmee in overeenstemming zijn gebracht.
3. *Houtzagerij:* moeilijk bereikbaar, opheffen of verplaatsen.
4. *Woning Bloesempark*: een entree naar Amstelveen.

5. *Voormalige Bizonweide:* een terrein met fruitbomen met mogelijkheden voor stadslandbouw. Nu nog tijdelijk verhuurd aan de Geitenboerderij.
6. *De Teil:* terrein waar eens een padvindersgebouw stond.
7. *De Uitkijk:* nu nog opslag beheer en onderhoud, omhekt met loods.
8. *De Bunker:* geheim van het Bos met omhekt bosperceel eromheen.
9. *Entreegebied* (zie paragraaf 2.2.2.)
10. *Cultuureiland*. Amsterdam heeft de ambitie om 'zoveel mogelijk mensen in aanraking te brengen met kunst en cultuur'. De succesvolle exploitatie van het theater ligt bij de Stichting Bostheater. Door steeds bredere programmering is er een flinke groei van het aantal bezoekers aan het theater. Met het project cultuureiland willen het Bostheater toekomstig bestendig maken door te renoveren en te ontwikkelen.
11. *Nieuwe Meer*. We willen een samenhangende ontwikkeling van het gehele Nieuwe Meer. Elke windrichting heeft een eigen identiteit en rondom het meer is veel nieuwe planvorming met stedelijke ontwikkeling. In het Bos (zuidkant) willen we zwemfaciliteiten, mooie verblijfsplekken en aanlegplaatsen. Daarnaast blijft een groot deel in verband met natuurbescherming ontoegankelijk voor publiek. Bij voorkeur met elke dag een pontverbinding met de noordoever Nieuwe Meer of nog liever een fysieke brugverbinding.

2.3.3 Natuureducatie

Natuureducatie in het Bos heeft een prominente plek in de omgeving.

Het Bos is het grootste biologielokaal van de stad. Met een interessant programma voor jong en oud draagt het Bos bij aan bescherming en bewustwording van natuur en biodiversiteit. Over de natuur is hier alles te leren en met een aantrekkelijke programmering laten we deelnemers de natuur van het Amsterdamse Bos in al zijn facetten ervaren. Het aanbod is gevarieerd in doelgroep en onderwerp. De activiteiten verzorgen we gezamenlijk met onze partners (bosondernemers, hogescholen en natuur- en milieuverenigingen).

De kern van elke activiteit is het beleven van de natuur in het Amsterdamse Bos. Dit kan dus ook betekenen dat de inhoud van de activiteit niet perse om iets leren over de natuur gaat. Maar ook over het actief zijn in de buitenlucht. Uit onderzoek blijkt dat buitenspelen en in de natuur zijn een positief effect heeft op de ontwikkeling en gezondheid van kinderen. Het Bos heeft de ruimte, de stad de vraag.

De nieuwe thema's en wensen uit de stad gaan we ophalen. Welke nieuwe bewoners zijn er en welke behoeften/wensen hebben zij? Ons Engelstalige aanbod is nu vrijwel nihil en gaan we ontwikkelen. Maar we willen ook zoeken naar vernieuwende middelen. Het gaat niet zozeer om inhoudelijke vernieuwing van het huidige aanbod maar wel de manier waarop we het aanbieden (apps, nieuwe media) . We willen daar ook de samenwerking opzoeken met partijen die de programmering van het bos kunnen aanvullen en verbreden en zo de maatschappelijke waarde van de programmering verhogen.

2.3.4 Sport

Het Bos is dé plek voor sporten in de openbare ruimte.

Voor sport wordt door Amsterdam ingezet op breedtesport waarbij nabijheid en toegankelijkheid van voorzieningen het uitgangspunt is. En 'Sporten in de openbare ruimte wordt gestimuleerd door vaker sporttoestellen te plaatsen'. Op het vlak van sport legt Amstelveen de prioriteit bij breedtesport en talentontwikkeling. In hardlooproutes, fietsroutes of avontuurlijke speelvoorzieningen wordt geïnvesteerd zodat ook de individuele sporter wordt bediend. Bovendien dragen deze voorzieningen ook bij aan doelen op het gebied van gezondheid en welzijn.
De sportclubs en verenigingen groeien en kennen soms zelfs wachtlijsten. Het Bos faciliteert dit en blijft dat doen. Het sportpark blijft echter binnen de huidige begrenzing. Investeren en op peil houden van de sportvoorzieningen blijft noodzakelijk. Het rijksmonument de Bosbaan met onder meer botenloodsen kampt bijvoorbeeld met achterstallig onderhoud.

Er is een duidelijke tendens waarbij mensen meer ongeorganiseerd of in kleine clubjes sporten. Tegelijkertijd zijn er meer 'extreem' sports of 'ruige' vrijetijdbesteding. Het Bos biedt die de plek en faciliteert ook deze (commerciële) gebruikers maar soms is regulering noodzakelijk vanwege de spanning met andere gebruikers inclusief een vergoeding voor het gebruik van de openbare ruimte .

Sporten in de openbare ruimte is een samenspel van gebruikers waarbij frictie kan ontstaan. Zo hebben sporters verschillende snelheden (wandelaars vs. wielrenners), kunnen zij botsen met andere gebruikers (ruiters vs. hondenbezitters) of de natuur beschadigen (mountainbiken). Wij maken een plan met veilige routes en locaties voor de sporten die kunnen worden beoefend in het Bos. Ook informeren we sporters over wie wat, hoe en wanneer (mag en kan) doen. Er kan dus veel, maar er zijn ook grenzen. Het Bos is te druk voor een parcours voor mountainbikers of veldrijders. Ook lawaaisporten passen niet bij de identiteit, schaal en gebruik van het Bos. Om te voorkomen dat er conflicten met andere gebruikers ontstaan, blijft fietsen buiten de paden verboden.

Exclusief gebruik van de Bosbaan en het Sportpark staat soms op gespannen voet met vrije recreatievormen. Voorbeelden zijn wegafsluitingen bij roei-evenementen of parkeren op de speelweiden tijdens hockeyevenementen. Hierover gaan wij nieuwe afspraken maken met de organisatoren van de evenementen. Ook gaan we overlast minimaliseren door een goed afgestemde en gecommuniceerde evenementenkalender.

2.3.5 Arbeidsmarkt

Het Boswerkt!
Het Amsterdamse Bos kent een lange traditie van de inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Dat was al in de jaren dertig zo en nu nog steeds. Elk jaar bieden we plekken aan mensen om via leerwerktrajecten en stages de kans hun positie op de arbeidsmarkt te versterken of daarin een start te maken. We bieden maatwerk door actieve ondersteuning en maakt waar nodig gebruik van externe vakscholing.

Het Amsterdamse Bos is een ideale prikkelarme plek om specifieke doelgroepen, in het bijzonder welke te linken zijn aan de Participatiewet, te laten leren, werken, re-integreren en participeren.

Het faciliteren hierbij is een belangrijke taak voor het Amsterdamse Bos en is daarom ook vast geborgd binnen de organisatie. Jaarlijks re-integreren tientallen mensen in het Bos. Voor stagiairs zijn we een erkend leer- en werkbedrijf. Veel mensen voelen zich betrokken met de prachtige omgeving en zijn hier actief als traditionele vrijwilliger, of als vrijwilliger in de vorm van maatschappelijke activering en participatie. Vrijwilligers kunnen structureel aanwezig zijn, bijvoorbeeld in de heemtuin op het Vogeleiland, of incidenteel als bijvoorbeeld vogelteller. Ook is ruimte voor klussen voor mensen met een taakstraf.

Het Bos loopt voorop in de stad bij het aanbieden van werkplekken voor mensen met een verminderde loonwaarde, die behoren tot de doelgroep van het Banenplan. Vijftien personen hebben de afgelopen drie jaar een vaste aanstelling verworven en zijn ook persoonlijk gegroeid. Onder meer door de mogelijkheid om verschillende gerichte groen opleidingen te kunnen volgen. Het aanbod van de diverse deelnemers is een dynamisch gebeuren en is afhankelijk van maatschappelijke ontwikkelingen. Zo is ruimte gecreëerd voor nieuwkomers en mensen die behoefte hebben aan beschut werk.
We willen de begeleiding blijvend borgen. Voor het succes is de aanwezigheid van vakbekwame medewerkers die ook over de juiste begeleidingsvaardigheden beschikken essentieel.

De inzet levert zowel voor de verschillende personen als voor het Bos rendement op. Het werk draagt bij tot talentontwikkeling, het vergroten van vaardigheden en betrokkenheid bij de omgeving met de natuurwaarden. En voor het Bos is het rendement sowieso: een bijdrage aan schone, hele en veilige omgeving.

2.3.6 De bezoeker beter bedienen door sterke beleving

Wij verhuren locaties en terreinen in het Bos aan ondernemers die actief zijn in de recreatie vaak in combinatie met horeca. Groei en verbetering van die voorziening is vaak een onderwerp van gesprek. Hiertoe is een heldere visie op recreatie en horeca noodzakelijk:
"een eigentijdse en betekenisvolle recreatie en horeca die bijdraagt aan de identiteit en de kwaliteit van het Bos" .
Niet elke soort recreatie en horeca kan op elke plek in het Bos. Het bewaken van het evenwicht tussen natuur en recreatie is tenslotte onze kernopgave. In de natuurzone willen wij geen permanente horeca. In de rust- en activiteitenzone past het echter wel; beperkt in de rustzone, uitgebreider met een breed aanbod in de activiteitenzone. Elke soort horeca heeft zijn eigen kenmerken en dient scherp te zijn in de te bedienen doelgroep.

Commented 5.1,2,e Zie blz... voor een overzicht (spread)

2.3.7 Kunst en Cultuur

Het Bos; een culturele bestemming
In het Bos ligt het Bostheater. Het kent een intensieve en veelzijdige programmering van kindervoorstellingen, experimenten van jonge makers tot populaire concerten. De grote zomervoorstelling is niet weg te denken onderdeel van het theateraanbod van de stad en regio. Om het Bostheater voor de toekomst optimaal te laten functioneren moet ook hier de basis op orde zijn en achterstallig onderhoud weggewerkt. Maar de ambitie rijkt verder; het bostheater kan uitgroeien tot een cultuureiland met een jaarronde programmering, met verschillende kunstdisciplines.

Een andere kunstbeleving in het Bos zijn de beelden en monumenten. Het Bos is ook uitermate geschikt voor kunst in de openbare ruimte. De wisselwerking met het landschap en de bezoeker staat voorop. De ambitie is om een vaste beeldenroute te realiseren van entree naar cultuureiland.

2.4 Bekend

De veelzijdigheid van het Bos is goed bekend in Amsterdam, Amstelveen en regio.
Het Amsterdamse Bos is na Zandvoort en het Vondelpark het best bezochte recreatiegebied in Noord-Holland. In peilingen geven Amsterdammers en Amstelveners het Bos gemiddeld een 8. Die hoge waardering is ook terug te zien op Tripadvisor, waar bezoekers uit binnen- en buitenland het Bos al zes jaar op rij tussen de vier en vijf sterren geven. De naamsbekendheid van het Bos is zeer hoog, praktisch alle respondenten in bezoekersonderzoeken zeggen het te kennen.
Dat is een comfortabele uitgangspositie.

Daarnaast is het Bos dankzij de jarenlange ervaring in de combinatie van natuur en recreatie een inspiratiebron voor veel buitenlandse overheidsorganisaties, getuige de belangstelling uit onder andere Zuid-Korea, Italië, Engeland en de Verenigde Naties. Het Bos staat internationaal in de belangstelling. We delen onze kennis en gebruiken onze contacten om te leren.

Door de verwachte toename van het aantal inwoners in de directe en wijdere omgeving van het Bos zal de populariteit eerder toe- dan afnemen. Hoofdstuk 1 beschrijft een aantal trends. Zo wordt het activiteitenpatroon van bezoekers meer divers. Mensen komen niet persé meer voor één bepaalde activiteit naar het Bos. Daarnaast is er een vervlechting te zien in week- en weekendbezoek en in het gezelschap waarmee bezoekers naar het Bos komen (de ene keer alleen, de andere keer met kinderen of met vrienden). Er is meer toerisme in het laagseizoen en daarnaast zien we dat ondernemers buiten het Bos graag worden geassocieerd met het Bos vanwege het sterke, positieve imago.

Zichtbaar veelzijdig
Het is zaak om het doel van dit Bosplan, het bewaren van de balans, ook in het gezicht naar buiten toe te bewaken. Om het Bos ook in de toekomst een aantrekkelijke bestemming te laten zijn verbreden we de inspanningen op de naamsbekendheid van het Bos met het zichtbaar maken van de veelzijdigheid van het Bos. Op deze manier spelen we in op de veranderende behoefte van de bezoeker en leveren we een bijdrage aan spreiding van drukte in het Bos.

We maken zichtbaar hoe veelzijdig het Bos is, gebruiken daarvoor de ervaringen van gebruikers uit onderzoek en werken daarin samen met de ondernemers in het Bos. Dat doen we in ons evenementenbeleid, onze programmering, publiekscontacten en (marketing)communicatie. Ondersteunend daaraan is een goede bewegwijzering in het Bos, klantvriendelijkheid en stakeholdermanagement.

Identiteit
Een sterke eenduidige identiteit vergroot de herkenbaarheid van het Amsterdamse Bos. Het 'merk' Amsterdamse Bos is opgebouwd vanuit de ontstaansgeschiedenis, de relevantie van het Bos (naar de missie: een gezonde en actieve bijdrage leveren), de resultaten van het Bos en de activiteiten daarbinnen. Een actieve en uitnodigende huisstijl van het Amsterdamse Bos en de kernboodschap zorgen voor het letterlijke gezicht naar buiten. Uit de participatiegesprekken voor het Bosplan bleek dat het Bos een sterke identiteit heeft. Wij blijven de wensen en het gedrag van

Commented 5.1,2,e Hier of bij reputatie kan het verhaal van Beaumont

de bezoekers meten en groeien daarin mee in communicatiemiddelen en –kanalen op een manier die daarop aansluit. De mogelijkheden daarin worden bepaald door de voorwaarde van balans in het Bos.

Zichtbaar, aanspreekbaar, klantvriendelijk
Naast het tonen van de veelzijdigheid van het Bos blijven we het gebied als geheel promoten, inclusief de activiteiten en voorzieningen. De Boswinkel is dé ontvangstplek en belangrijkste informatiebalie voor het Bos. De Boswachterij is het gezicht van het Bos naar buiten, aanspreekpunt voor bezoekers en begeleidt excursies. Personeel en ondernemers staan bezoekers vriendelijk te woord en verwijzen hen zonodig naar de juiste informatiekanalen. Ook online zijn we zichtbaar en aanspreekbaar.

Reputatie
Een merk is zo sterk als zijn reputatie. Daarom blijven we actief klantbeoordelingssites zoals Tripadvisor volgen. Daarnaast bevragen we deelnemers aan de bezoekersonderzoeken op dit onderwerp. Deelnemers aan de online participatie voor het Bosplan schoten als eerste gedachte de begrippen (opsomming participatie Bosplan) te binnen.
Drukte in het Bos en spanningen tussen bezoekersgroepen kan een belangrijke bepaler van het sentiment over het Bos worden. In de digitale participatie voor het Bosplan hebben we de respondenten gevraagd naar hun mening over maatregelen in we kunnen inzetten om de drukte te reguleren. Daarnaast onderzoeken we op welke manier we een campagne effectief kunnen inzetten.

Commented 5.1,2,e **:** Zin loopt nu nog wat krukkig.

Stakeholdermanagement
We zetten in het op opbouwen en het onderhouden van duurzame relaties met belanghebbenden in het Bos en buiten het Bos. Duurzaam contact zorgt voor een beter onderling begrip, verbetering van onze dienstverlening en plannen èn voor groter draagvlak voor onze werkwijze en activiteiten.

Internationaal bekend
Het ontwerp van het Bos is gebaseerd op de beste buitenlandse voorbeelden uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. De ontwerpers namen die kennis mee in het ontwerp maar ontwikkelden het ook verder. En zo werd het Bos op haar beurt weer een belangrijk voorbeeld van een groot stedelijk park en recreatiegebied. In Nederland; Jakoba Mulder gebruikte zelf natuurlijk haar ervaring met het Bos voor het ontwerp van recreatiegebieden zoals Spaarnwoude, maar ook internationaal. Jaarlijks bezoeken nog steeds delegaties uit Europa maar ook uit China of Korea het Bos. Vaak voor algemene inspiratie maar ook voor specifieke oplossingen waar nieuwe en oude stedelijke groengebieden mee te maken hebben. Andersom zijn er natuurlijk relevante ontwikkelingen waar de organisatie van het Bos van kan leren zoals b.v. de beheer en managementprincipes van de 'Green Flag'. Dit is dè standaard in Engeland en steeds meer daarbuiten voor goed groenbeheer. Er is een internationaal netwerk (World Urban Parks) bedoeld voor kennisuitwisseling; het Bos blijft neemt hier aan deelnemen.

Commented 5.1,2,e Deze zou ik meenemen onder 2.4

Commented 5.1,2,e **:** Eens met 5.1,2,e en breed insteken. Weliswaar bekend bij vakbroeders maar bij de toerist?

Verdienvermogen
Op basis van onderzoek en trendanalyses ontwikkelen we proposities voor sponsoring voor het Bos, passend bij de doelstellingen van het Bosplan. Aansluitend op de behoefte aan spreiding van bezoekers en diversifiëring, onderzoeken we samen met ondernemers in en buiten het Bos de mogelijkheden voor promotie waarin we gezamenlijk optreden met een aanbod en programmering die op elkaar inspeelt.

Zo is bijvoorbeeld de jaarlijkse bloei van de kersenbomen in het Bloesempark een publiekstrekker. Door in 2019 met ondernemers in en buiten het Bos een aantrekkelijk pakket van aanbiedingen te ontwikkelen, maar het Bloesempark zelf zo vrij mogelijk van evenementen te houden, bleef het optimaal beschikbaar voor bezoekers.

2.5 Spelregels voor gebruik

We zien nu al dat het gebruik in het Bos toeneemt en daarbij de verschillende gebruikersgroepen elkaar op momenten in het hoogseizoen in de weg zitten.

Het Amsterdamse Bos trekt jaarlijks miljoenen bezoekers. Ieder met eigen wensen en bezigheden. Zolang iedereen rekening houdt met andere bezoekers en met de natuur, is het Bos groot genoeg om het naar eigen inzicht te gebruiken. We zetten ons in om een 'schone, hele en veilige' plek te bieden voor een goed natuur- en recreatieklimaat. De bezoeker heeft hier zelf ook een verantwoordelijkheid in. We willen in campagnes onze bezoekers hiervan bewust maken.

Om alles in goede banen te leiden hanteren we, naast de algemene wetgeving, ook huisregels. De boswachters zien er op toe dat deze regels worden nageleefd. De belangrijkste regels staan bij alle ingangen vermeld. Op de website www.amsterdamsebos.nl is meer specifieke regelgeving te vinden. In het Amsterdamse Bos is Artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing.

Commented 5.1.2.e **]:** Uitleggen wat dat betekent.

Honden

Honden blijven welkom in het Bos. Het is gewenst om de huidige aanlijn- verbods- en losloopgebieden voor honden deels aan te passen. **Zie bijlage** ...voor het nieuwe streefbeeld voor de hondenzonering. Waar ze aangelijnd moeten worden of verboden zijn, wordt dat met borden aangegeven. De keuze van de aanlijn- en verbodsgebieden wordt vooral gebaseerd op flora- en faunabescherming en het vermijden van conflicten met overige bezoekers.

Waar honden vrij mogen lopen, is het verplicht om je hond onder toezicht te houden en niet te laten struinen of jagen door de bospercelen. Uiteraard dient overlast voor andere bezoekers voorkomen te worden. Vooral fietsers, hardlopers en ruiters kunnen last hebben van loslopende honden.

Net als in de rest van de gemeente is het ook in het Amsterdamse Bos verplicht om hondenpoep meteen op te ruimen. Het aantal honden per bezoeker wordt gelimiteerd tot 3.

- Hondenuitlaatcentrales

In het Bos is een beperkt aantal vergunningen beschikbaar voor het bedrijfsmatig uitlaten van honden. Inmiddels zijn alle commerciële uitlaatcentrales die actief zijn in het Amsterdamse Bos gelegaliseerd. Het maximum is daarmee bereikt en er komen geen nieuwe uitlaatcentrales bij.

Met deze vergunning mag je met maximaal 8 honden tegelijk wandelen. Aan deze vergunning zijn verschillende voorwaarden verbonden waar de hondenuitlaatcentrale zich aan dient te houden. Bijvoorbeeld het dragen van herkenbare bedrijfskleding, contact tussen verschillende groepen honden moet voorkomen worden en de honden dienen onder toezicht te staan.

Commercieel gebruik

Het op een commerciële manier gebruik maken van het Amsterdamse Bos is niet toegestaan, tenzij daarvoor schriftelijk toestemming is verleend door het Amsterdamse Bos. Voorbeelden van

commercieel gebruik zijn commerciële sportieve activiteiten, hondenuitlaatcentrales, foto- en filmopnames en evenementen. Daarnaast is, afhankelijk van aard en omvang, een publiekrechtelijke vergunning nodig van de gemeente Amstelveen.

Open vuur en barbecue
Open vuur maken in het Amsterdamse Bos is niet toegestaan in verband met de schade, overlast en brandgevaar die dit met zich meebrengt. Je mag barbecueën in het Amsterdamse Bos, mits andere bezoekers er geen hinder van ondervinden en er geen schade ontstaat. Er zijn meerdere openbare barbecue plekken in het Bos.

Motorvoertuigen, brom- en snorfietsen
Het Bos is, behalve op de doorgaande weg, een voetgangerszone waar fietsers zijn toegestaan en is verboden terrein voor al het gemotoriseerd verkeer. Alleen voor zeer speciale gelegenheden kan een toestemming worden aangevraagd. Waar brom- en snorfietsen mogen rijden wordt dit ter plaatse aangegeven.

Planten of paddenstoelen plukken
Het is niet toegestaan planten of paddenstoelen te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Kamperen (overnachten)
Op het dagrecreatieterrein in het zuidelijk deel van het Bos mag je voor een dag de tent opzetten. Overnachten is verboden in het Bos. Als je wilt kamperen / overnachten in het Amsterdamse Bos kun je terecht op de Camping.

Zwemmen
In de Grote Vijver is van 1 mei tot 1 november een apart gedeelte afgezet waar je kunt zwemmen. Er is geen toezicht op deze officiële zwemlocatie. Op de website van de Provincie Noord-Holland vind je meer informatie over het zwemwater in Nederland, zoals de officiële zwemplekken en de kwaliteit van het zwemwater. Op termijn willen we ook een officiële zwemlocatie in de Nieuwe Meer. Ongeorganiseerd zwemmen in de Bosbaan is niet toegestaan.

3 Kaders

3.1 Zoneringskaart(en)

- Cultuurhistorie
- Natuurwaarden
- Gebruik
- Voorzieningen / ontwikkellocaties
- Samengestelde kaart
  Verstedelijking (inclusief komende ontwikkelingen zoals die in Amsterdam (50.000 in totaal (Koers 2025) waarvan Nieuw West: xx woningen, Zuid/Buitenveldert: xx woningen) maar ook in Amstelveen (Westwijk) en Hoofddorp)
- Kaartjes Bos door de geschiedenis

3.2 Toetsingskaders

Commented [5.1,2,e]: Nader uit te werken, op basis van kaarten

- Evenementen
  Voor de festivals in Amsterdam blijft het stadsbestuur aandacht hebben voor kwaliteit, spreiding, druk op parken en groen, duurzaamheid en overlast
  Amstelveen: 'Het aantal kleinschalige evenementen in het Amsterdamse Bos (…) Het aantal grootschalige evenementen blijft gelijk en wordt beter gespreid over het festivalseizoen. De geluidsoverlast moet daarbij aanvaardbaar blijven'
- Ondernemers / horeca: voor het opzetten van nieuwe ondernemingen, met of zonder horeca in het Bos, - met name in de ontwikkellocaties- , gelden de volgende kaders: is.:

Commented 5.1,2,e : WAT en HOE

  - Aansluiten bij beleidsrichting, (niet conflicteren met natuur- en cultuurhistorische waarden) het merk en de waarden van het Bos.
  - Concepten sluiten aan bij de wensen van de diverse doelgroepen
  - Voldoen aan het programma van eisen van het Bos
  - Voldoen aan wet en regelgeving
- Wonen
- Beheer
- Natuureduactie; kaders waarbinnen nieuwe partijen gebruik kunnen maken van de faciliteiten van het Bos en de Boswinkel. Mogelijke partners: Artis, Hortus, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, IVN,VU ziekenhuis etc etc

4 Uitvoeringsagenda 2020-2024

Na vaststelling van het Bosplan moet het beleid worden uitgevoerd. Het plan bestendigt grotendeels de huidige situatie. Waar in het Bosplan wijzigingen in de werkwijze worden voorgesteld, worden die na het vaststellen doorgevoerd voor zover zij geen financiële of personele gevolgen hebben en verdere besluitvorming niet nodig is. In de VJN 2019 en binnen programma Stadsbehoud is geld voor het Bos gereserveerd om het achterstallig onderhoud weg te werken. Voor diverse beleidswijzigingen moet nog nadere besluitvorming over geld plaatsvinden.

Hieronder volgt een overzicht van de bestuurlijke besluiten en te verwachte (bestuurlijke) voorstellen voor de komende jaren. In onderstaande programmering is prioriteit gegeven aan zaken die van belang zijn om de huidige kwaliteit te verbeteren (vooral groot onderhoud, wegwerken achterstallig onderhoud en ontwikkeling van assetmanagement/ werkwijze). Ook projecten die reeds in voorbereiding zijn krijgen prioriteit (zoals sportpark, sportas, bruggen en cultuureiland naar voorzieningen). Voor projecten die nieuwe kwaliteiten toevoegen, maar waarvoor nog geen financieringsmodel is zal de uitvoering vanaf 2021 plaatsvinden. Te denken valt aan diverse ontwikkellocaties en verbeteren van de hoofdentree.

4.1 Beschermen

1. *Opstellen beheervisie*

In 1985 is de laatste integrale beheervisie vastgesteld. Deze visie dient nog steeds als basis voor de huidige beheer- en werkplannen. In 2016 is een Cultuurhistorische verkenning Amsterdamse Bos opgesteld, dat duidelijk heeft gemaakt dat in de beheerplannen tot nu toe onvoldoende aandacht is geweest voor de instandhouding van de cultuurhistorische waarden. De beheervisie moet daarom worden geactualiseerd. Het doel is dat we in 2020 een integrale beheervisie voor het Amsterdamse Bos vaststellen. Deze visie draagt op basis van een integrale kijk op recreatie, cultuur, landschap en natuur kader stellende oplossingen aan voor beheer en onderhoud met een koppeling naar streefbeelden voor groen, grijs, rood en blauw. Uiteraard gekoppeld assetwerkwijze van de gemeente.

2. *Implementeren assetwerkwijze (NEN inspecties, MJOP en SSK ramingen)*

Op basis van NEN inspecties, MJOP's en SSK ramingen worden de beschikbare onderhoudsbudgetten herijkt en zullen voorstellen worden gedaan voor aanpassing van de onderhoudsbudgetten voor 2021 en volgende jaren. Daarbij wordt ook gekeken naar structurele cofinanciering door omliggende gemeenten of verhogen structurele inkomsten door nieuwe tarieven. In samenhang daarmee worden ook eventuele voorstellen voor wijziging van de formatie voorgelegd en gekeken hoe we de bosorganisatie het beste positioneren binnen de gemeente.

3. *Wegwerken achterstallig onderhoud.*

Op basis van het instandhoudingsplan Amsterdamse Bos wordt achterstallig onderhoud weggewerkt voor de wegen en paden, het Bostheater, bruggen, groen en beschoeiingen. In de VJN 2019 heeft het College bijna 5,0 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het Bos.
Nog niet alle NEN inspecties zijn afgerond. Vooral bij de bruggen, waarvan nog een honderdtal door VenOR moeten worden geïnspecteerd, verwachten we nog een extra inhaalslag te moeten maken. De wegen en paden zijn volledig geïnspecteerd.

In VJN 2020 wordt nog € 1.450.000 aangevraagd voor 2021. Daarmee zijn alle fiets- en wandelpaden op orde gebracht.

4. *Groot onderhoud oeverlanden*

Cyclisch afplaggen van de oeverlanden van de Nieuwe Meer en de Amstelveense Poel is nodig om natuurlijke successie naar bos te gaan. In 2005 en 2008 zijn al delen van de oeverlanden afgeplagd. Het verwijderen van boomopslag en afplaggen van meer terreindelen is inmiddels noodzakelijk. Daarbij wordt samenwerking gezocht met Rijnland die in 2020 natuurvriendelijke oevers aanlegt langs de Nieuwe Meer tbv verbetering van de waterkwaliteit.

5 *Strategische Samenwerkingsovereenkomst Rijnland, provincie en gemeente Amstelveen*

Samen met de waterschappen, gemeente Amstelveen en de provincie willen we structurele afspraken maken voor diverse projecten. Daarbij wordt in eerste instantie gedacht aan het waterbeheer van het Amsterdamse Bos (incl. Amstelveense Poel). Uitgangspunt is dat de uitvoering van de plannen (onder meer baggerwerkzaamheden en het recreatief bevaarbaar houden van Bosbaan, Bos en Poel) gezamenlijk worden gefinancierd en dat de waterkwaliteit wordt verbeterd.

6. *Professionaliseren van monitoring*

Flora en Fauna

De monitoring van het Bos willen we verder professionaliseren. Sinds 2011 wordt er ten behoeve van de Subsidie Natuur- en Landschapsbeheer structureel gemonitord. Voor de eigen bedrijfsvoering en het sturen op beleid en beheer is een verdere professionalisering van de monitoring en het aansturen daarvan wenselijk. Het monitoringsplan voor het Amsterdamse Bos uit 2011 zal daarvoor worden geactualiseerd. Doel is dat de huidige natuurwaarde van het Bos minimaal gelijk blijft en ecologische kansen worden benut.

Ziekten en plagen

We gaan de gevolgen van klimaatverandering, ziekten en plagen monitoren. Voor specifieke Bosonderwerpen zoals de essentaksterfte maken we plannen van aanpak.

4.2 Benutten en ontwikkelen

1. *Cultuureiland*

   Het college heeft voor de renovatie van Bostheater € 1,6 miljoen beschikbaar gesteld. Het theater vervult op die manier een functie in het spreiden van het bezoek aan Amsterdam. Tegelijkertijd is er sprake van achterstallig onderhoud. Een deel van het beton is verzakt of beschadigd, het terrein kent veel bouwsels. Daarom is het project Cultuureiland van start gegaan. De eerste fase zal zijn een verbetering van het achterstallig onderhoud en een herinrichting van het terrein. Daarnaast wordt onderzocht of een extra kwalitatieve impuls van het Bostheater kan plaatsvinden, te denken valt aan nieuwe horeca, flexibele openbare verlichting, broedplaats, glasvezel en mogelijkheden voor een jaarrond programmering.

Investering: € 6 miljoen waarvan € 1,6 miljoen gedekt

2. *Sportas (onder regie van VenOR)*

Het college heeft de principenota Fiets- en wandelroute Sportas vastgesteld. Het is een belangrijke regionale fietsverbinding tussen Amsterdam, het Amsterdamse Bos en Amstelveen en

verbindt de sportvoorzieningen langs de route. De principenota schetst hoe een duidelijke, directe, veilige en gemengde route voor fietsers, hardlopers en wandelaars ontwikkeld kan worden die geschikt is voor het stijgend aantal gebruikers. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de ambities voor meer ruimte voor leven en spelen op straat, autoluw, het verbeteren van de luchtkwaliteit en het bereikbaar houden van Amsterdam voor iedereen, op een duurzame wijze. Er zijn twee varianten voor de route. Eén route langs de grens van het Bos en één route door het Bos. Medio 2020 wordt het besluit over de voorkeursvariant verwacht.

In de begroting van 2019 is een reservering opgenomen van € 1.500.000 in 2020. Daarnaast heeft het Groenfonds heeft een subsidie van € 600.000 toegekend en draagt de VRA maximaal 70% bij.

Investering: € 30 miljoen voor gehele tracé (ook buiten Bos). Inmiddels € 8,2 miljoen euro gedekt of uitgevoerd.

3. *Groen en duurzaam ontvangst in de hoofdentree*

We vinden het van belang dat de "sportas route" optimaal wordt geïntegreerd in onder meer de hoofdentree van het Bos. De kop van de Bosbaan, de hoofdentree van het Amsterdamse Bos moet een ontvangst- en verblijfsplek worden waar de fietser en voetganger centraal staan en de auto te gast. Op dit moment overheerst de auto, zijn de oversteken van fietsers en voetgangers onduidelijk en onveilig. Daarnaast kunnen de voorzieningen in de hoofdentree een kwaliteitsimpuls gebruiken. Mede door ruimtegebrek wordt het rommeliger in het entreegebied (bijplaatsen van zeecontainers, onsamenhangende ontwerpen etc.). Ook is de Boswinkel onvoldoende uitnodigend voor het publiek. Gezamenlijk met de ondernemers in het gebied gaan we een plan maken om de hoofdentree te verbeteren. De voorbereidingskosten (proces – en onderzoekskosten) om te komen tot een definitief ontwerp entreegebied en een besluit van het college bedraagt € 0,3 mln.

Investering (ongedekt): € 0,3 miljoen voor planvorming hoofdentree, in VJN 2020 wordt gezocht naar dekking.

4. *Nieuwe voorzieningen (ontwikkellocaties)*

Door functiewijzigingen en/ of het vertrek van partijen moet een aantal locaties worden her ontwikkeld. Het pakket aan ontwikkellocaties in het Bos is zeer divers. Van oude Radartoren van Schiphol, tot een verlaten vestigingslocatie van mindervalide padvinders. Van een overtollige gemeentewerf tot een bunker uit de Koude Oorlog. Veel private partijen hebben de afgelopen jaren interesse getoond in verschillende objecten. We maken per locatie een plan waarbij we zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de wensen en behoeften van de bosbezoeker. Insteek is ook dat de herontwikkeling, structureel de begroting van het Bos verbeterd. Maar de kost gaat voor de baat.

Investering (ongedekt): € 0,6 miljoen voor planvorming van 4 ontwikkellocaties bestaande uit:.

1. Aanstellen projectmanager PMB: € 0,1 miljoen
2. Visie, plan van aanpak en financieringsvoorstel van ontwikkellocaties € 0,05 miljoen
3. Diverse onderzoeken (van sondering-, bodem tot flora en fauna): € 0,15 miljoen
4. Participatieproces: € 0,12 miljoen
5. Ontwikkeling (slopen/ bouwrijp maken/ ontsluiten, aanbesteding tot contractvorming): € 0,18 miljoen:

In VJN 2020 wordt gezocht naar dekking.

Commented 5.1.2.e **:** We krijgen hier vragen over dus goed onderbouwen! Wellicht PMB om advies.

5. *Sportpark en Bosbaan (deels onder regie van Sport)*

Op het sportpark Amsterdamse Bos moet worden geïnvesteerd in de laanstructuur (onder meer met bomen, fietsenstallingen en verbreding fietspaden). Daarvoor heeft RenD een ontwerp opgesteld. Naar verwachting gaat dit project in 2021 van start met onder meer cofinanciering van Rijkswaterstaat (compensatie bomenkap verbreding A9; nieuwe aanplant van 200 bomen). De paden worden aangepakt uit het budget voor renovatie van wegen en paden.

De hoofdtribune is vernieuwd, maar het hockeystadion is nog niet af. De oost- west en zuidtribune moeten op termijn worden vernieuwd. De financiering is vooral een verantwoordelijkheid voor de eigenaar van het stadion namelijk de KNHB.

Commented 5.1,2,e : Tekst sport wat te doen.

Het Bosbaan complex is een Rijksmonument. Onderzoek heeft aangetoond dat vooral de botenloodsen en de betonnen steigerelementen kampen met achterstallig onderhoud. Ook is een kwaliteitsimpuls op het gebied van duurzaamheid gewenst: .....

Commented 5.1,2,e : Maakt sport hier een project van?

Investering: laanstructuur sportpark € 0,7 miljoen (deels gedekt)
Bosbaancomplex: € 0,2 miljoen voorbereidingskosten

6. *Duurzaamheid*

Het Amsterdamse Bos levert een bijdrage aan de verduurzaming van de stedelijke omgeving en de klimaatdoelstellingen van de gemeente Amsterdam. Wij beoordelen initiatieven op duurzaamheid, zowel voor wat betreft energie- en milieubeleid als sociaal-maatschappelijke doelstellingen. Er is de afgelopen jaren al veel aangedaan. Van een groene stroomvoorziening met negen stroompunten op de evenementenlocatie tot zonnepanelen op onze eigen gebouwen.

In bijlage 3 zijn de duurzaamheidsdoelstellingen van het Bos beschreven. De komende jaren blijft duurzaamheid een belangrijke randvoorwaarde voor alle lopende en nieuwe projecten en activiteiten.

Investering: pm

4.3 Bereikbaar

1. *Uitbreiden betaald parkeren*

Commented 5.1,2,e 512a aanvullen

In 2018 is betaald parkeren ingevoerd in het entreegebied van het Bos. De eerste resultaten zijn goed. Het aantal auto's van langparkeerders uit de Zuidas en de buurt is flink afgenomen waardoor er op de meeste dagen weer plek is voor de bosbezoeker. Er vindt zoals verwacht wel een waterbedeffect plaats naar bijvoorbeeld de Nieuwe Kalfjeslaan. Om het waterbedeffect tegen te gaan en fietsen, OV en wandelen verder te promoten wordt betaald parkeren op meerdere plekken in het Bos ingevoerd.

Stavaza keuze Financieringsmodel? Uiteindelijk doel is dat een deel van de opbrengsten worden gebruikt om het Bos in stand te houden.

Investering:

2. *Ontwikkeling van hub(knooppunt voor fietsen, ov/ museumtramlijn en auto)*

Bij de herontwikkeling van entreegebied willen we meer ruimte bieden aan fietsers en voetgangers. Een onderdeel daarvan is de ontwikkeling van een zogenaamde hub. Een recreatief knooppunt waar de bezoeker van het Bos makkelijk kan overstappen van auto of ov/ museumtram naar een gratis bosfiets. Het plan wordt op genomen in het project herinrichting entreegebied.

Investering: pm

3. *Onderzoek rondje Nieuwe Meer. Verkennend onderzoek verbeteren bereikbaarheid Bos voor inwoners Amsterdam West/ Badhoevedorp*

Het rondje Nieuwe Meer wordt altijd in veel rapporten genoemd, maar er is nog nooit onderzoek verricht naar de haalbaarheid. Gezamenlijk met RenD, provincie en gemeente Haarlemmermeer willen we de (financiële) haalbaarheid van één of twee brugverbindingen onderzoeken.

Investering: € 0,15 miljoen.

4.4 Bekend

1. *Bezoekersmonitoring en tellingen*

Eén keer per vier jaar doen we een recreatieonderzoek naar behoeften en wensen van onze bezoekers. In 2014 is het laatste recreatieonderzoek onder onze bezoekers uitgevoerd.
We willen de drukte beter in beeld krijgen door bij alle in- en uitgangen en voorzieningen jaarrond te tellen. In 2010 is voor het laatst op deze manier geteld.

2. *Verdienvermogen in veelzijdigheid: Inhaken op trends en tendensen*

Met ondernemers in en buiten het Bos haken we in op de trends door een programmering te ontwikkelen die op elkaar is ingespeeld. (zie ook Horecavisie, ...)

Commented 5.1,2,e **:** En meer?

3. *Verdienvermogen: sponsoring*

Op basis van onderzoek en trendanalyses ontwikkelen we proposities voor sponsoring voor het Bos, passend bij de doelstellingen van het Bosplan.

4. *Veelzijdigheid zichtbaar: meegroeien met de bezoeker*

We herijken onze set communicatiemiddelen en -kanalen. Komt onze veelzijdigheid er voldoende in terug? Sluiten ze in vorm, uitstraling en bereik aan op onze bezoekers? Met ondernemers in het Bos bekijken we wat de mogelijkheden zijn om gezamenlijk als Bos naar buiten te treden.

5. *Reputatie: Balans in programmering*

Het Bos blijft aantrekkelijk voor onze bezoekers door de balans te bewaren in de programmering van evenementen. (zie ...)

6. *Reputatie: drukte en gedrag*

We onderzoeken met het campagneteam van het Communicatiebureau hoe gedragsbeïnvloeding effectief kan worden ingezet om spanningen vanwege drukte tussen bezoekersgroepen in het Bos te verminderen. En we onderzoeken in welke mate we een campagne effectief inzetten en uitvoeren.

7. *Reputatie: informatie en monitoring*

We blijven onze bezoekers, ondernemers en de omwonenden tijdig en juist informeren over (infra)projecten en evenementen in het Bos. We blijven issues volgen.

8. *Aanspreekpunt: Boswachterij*
De Boswachterij blijft het gezicht van het Bos naar buiten, ook in publicaties. Door een mediatraining vergroten de boswachters hun vaardigheden op dat vlak.

9. *Aanspreekpunt: De Boswinkel*
We streven naar uniformiteit in uitstraling en klantvriendelijkheid. De Boswinkel is het aanspreekpunt voor vragen over het Bos. Het verdient daarom aanbeveling ook de klachtenafhandeling te beleggen bij De Boswinkel.

10. *Klantvriendelijkheid*
Ter ondersteuning van de reputatie van het Bos investeren we in klantvriendelijkheidstrainingen voor het personeel. In deze trainingen kun je je vaardigheden om met bezoekers om te gaan vergroten.

11. *Lobbyagenda*
We ontwikkelen een lobbyagenda die ons strategisch en uitvoerend ondersteunt in het onderhouden van de contacten met de verschillende belanghebbenden in en om het Bos.

12. *Zichtbaar en vindbaar*
Een goede bewegwijzering is onontbeerlijk bij het uitdragen van de veelzijdigheid van het Bos. We brengen de bewegwijzering op orde (zie…)

Investering: jaarlijks € 0,1 miljoen

5 Financiën

Inleiding

5.1 Structureel

Commented 5.1,2,e : CHECK 5.1,2,e

Tabel begroting 2019 Amsterdamse Bos x € 1 miljoen

Kosten	4,7
Inkomsten	1,0
Saldo	3,7

Bron: begroting 2019

De kosten zijn te verdelen over de huidige posten:

Kapitaallasten	0,3
Personeel	1,8
Beheer en onderhoud	2,6

- **Beheer en onderhoud**

Het Bos heeft een beheer- en onderhoudsbudget (exclusief apparaat=1,8 miljoen) van € 2,6 miljoen. Hiervan wordt € 1,0 miljoen uit eigen inkomsten gerealiseerd. In 2017 is, op basis van eenheidsprijzen en oppervlakte arealen, in het instandhoudingsplan Amsterdamse Bos geconcludeerd dat het onderhoudsbudget veel te laag om 1000 hectare bos met onder meer 114 bruggen, 200 km aan paden en 34 gebouwen duurzaam te onderhouden. Aan de hand van gangbare normbedragen is becijferd dat voor een verzorgd onderhoudsnivo structureel € 1,3 miljoen extra nodig is.

Dat is ook de belangrijkste reden dat het achterstallig onderhoud de afgelopen jaren is toegenomen. De infrastructuur is op bepaalde onderdelen (bijvoorbeeld drainage, wegen en paden, bruggen en beschoeiingen) 80 jaar oud en er is inmiddels veel achterstand op onderhoud. Op diverse plekken in het Bos ontstaan gevaarlijke situaties; bijvoorbeeld door verzakking en scheuren in het asfalt en funderingsproblemen bij bruggen. Een aantal bestaande voorzieningen moet dan ook vervangen of gerenoveerd worden. Het gaat vooral om wegen, paden, bruggen en gebouwen en beschoeiingen. Er is onvoldoende budget om alle onderdelen van de meerjaren onderhoudsplannen uit te voeren.

Laatste decennia vindt in de begroting van beheer en onderhoud prioritering plaats (drukke delen van het Bos hebben voorrang) of wordt jaarlijks incidenteel geld aangevraagd om aan bijvoorbeeld zorgplicht langs 200 km wegen en paden te voldoen.

We willen de inkomsten verhogen en gaan op zoek naar structurele cofinanciering om het structurele te kort te verminderen.

- **Bemensing**

Organisatie optimalisatie (FTE benodigd)

Commented 5.1,2,e Bespreken in MT, hoe en wat, maar extra mankracht wordt sowieso lastig.

5.2 Incidenteel

In 2018 is gestart met de NEN inspectie van de assets in het Amsterdamse Bos; voor de asfaltpaden en 15 bruggen is afgerond. De NEN inspecties van alle overige assets en het restant van de bruggen gaan de komende jaren in opdracht van V&OR plaatsvinden.

Voor de Voorjaarsnota 2019 zijn voorstellen benoemd voor investeringen om een deel van de achterstand in te lopen. Dit college gaat de komende jaren hard aan de slag om het Bos op orde te krijgen en wil in 2020 bijna € 5 miljoen in het Bos investeren. Als we dit de komende drie jaren blijven doen, hebben we de basis op orde gebracht.

Investering/ opgenomen in VJN 2019	**2019**	**2020**
Bruggen	75.000	725.000
Wegen en paden	600.000	1.450.000
Renovatie Bostheater		1.600.000
Groen		100.000
Gebouwen		121.000
Beschoeiingen		221.000
Totaal	675.000	4.292.000

In de VJN 2020 gaan we op basis van (nieuwe) NEN inspecties van VenOR wederom voorstellen doen om achterstand voor de wegen, paden en bruggen verder aan te pakken. Daarnaast gaan we ook geld aanvragen (zie uitvoeringsagenda 2020-2024) om een aantal ambities te realiseren.

a. Financieringsbronnen

Vanwege het regionale (en zelfs nationale) belang van het Bos vinden we dat het tijd wordt dat meerdere partners gaan bijdragen aan het Bos. Zowel overheden als private partijen.

Overheden die in het verleden incidentele bijdragen aan het Bos hebben geleverd zijn de gemeente Amstelveen, de provincie en waterschap Rijnland. Structureel is er kleine bijdrage van het Rijk van € 55.000,- . We gaan met deze overheden in overleg met het uiteindelijke doel een strategische samenwerkingsovereenkomst aan te gaan, waarbij cofinanciering een onderdeel is. We willen onder meer een beroep doen op het landschapsfonds van de provincie.

Daarnaast willen we meer private partijen aan het Bos binden. We gaan daarom een sponsorplan opstellen.

Extra inkomsten zijn onder meer te verwachten uit tariefsverhoging voor vastgoed en evenementen.

Bijlagen

Bijlage 1 Deelgebieden Amsterdamse Bos

Flora en fauna
Het Amsterdamse Bos is een belangrijk leefgebied voor zeldzame en bedreigde soorten van moerassen en laagveen. Met het ouder worden van het Bos komen er steeds meer bossoorten voor. Inmiddels broeden in het Bos boomklevers, boomkruipers, kleine bonte spechten, raven, uilen (bosuil, ransuil), en roofvogels (buizerd, sperwer, havik, torenvalk en boomvalk). Voor de watervleermuis, eekhoorn, ringslang en bunzing is het Bos het belangrijkste leefgebied in de regio. De waterpartijen in het Bos vormen deels een ecologisch netwerk en zijn belangrijk voor de flora en fauna. In 1999 en 2005 is het zuidelijk deel uitgebreid met het Schinkelbos (45 hectare). Hier komen veel broedvogels voor.

Naar een natuurlijker bos
De omvorming van een zichtbaar aangeplante structuur tot een natuurlijker bos biedt kansen voor de natuur. Open en gesloten plekken wisselen elkaar af. Jonge en oude bomen komen naast elkaar voor. Door omgezaagde [of omgevallen] bomen te laten liggen is het aandeel dood hout toegenomen. Veel soorten zoogdieren, vogels, insecten planten, paddenstoelen en mossen profiteren hiervan.
Er zijn 500 paddenstoelsoorten in het bos waargenomen, waarvan er 28 voorkomen op de Rode Lijst van zeldzame of bedreigde soorten. Ook begrazing door Schotse hooglanders bevordert de natuurwaarde.

De oeverlanden van de Nieuwe Meer en de Amstelveense Poel zijn restanten van het oorspronkelijke veenlandschap. De gebieden danken hun hoge natuurwaarde aan een afwisseling van natuurtypen zoals nat grasland, rietland en diverse soorten moerasbos. Wij houden dit door arbeidsintensief beheer in stand.

Gebied	Vegetatie	Fauna	Beheer	Ontwikkelingen
Oeverlanden Amstelveense Poel	Veenmosriet-land, nat schraalland welriekende nachtorchis, ronde zonnedauw	Ringslang	intensief, in stand houden bijzondere veenmos- en rietlandvegetaties door maaien en afvoeren	Cyclisch afplaggen is nodig om natuurlijke successie richting bos tegen te gaan. Het opzetten van het waterpeil zoals uitgevoerd in 2005 is mogelijk ook in andere delen van de oeverlanden wenselijk. Rijnland zet in op verbetering waterkwaliteit door defosfatering en aanleg natuurvriendelijke oevers. Grootschalig onderhoud aan paden, landhoofden en damwanden is op korte termijn noodzakelijk.

Rietlanden ten zuiden van de Nieuwe Meer (inclusief Land van Bakker)	Moeras, overjarig riet en bos. Veenmos-rietland.	bruine kiekendief, kleine en grote karekiet, rietgors, blauwborst, waterral, roerdomp. Rode-Lijstsoorten: snor en rietzanger	intensief, in stand houden bijzondere veenmos- en rietlandvegetaties door maaien en afvoeren, kappen (grote) bomen	Cyclisch afplaggen is nodig om natuurlijke successie richting bos tegen te gaan. In 2008 is al een gedeelte van de rietlanden afgegraven. Het verwijderen van boomopslag en afplaggen van de andere terreindelen is inmiddels noodzakelijk. Rijnland zet in op verbetering waterkwaliteit door de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs de Nieuwe Meer (2020).
Open weideland-schap polder Meerzicht (22 hectare)	Kruiden- en faunarijk grasland	Water- en rietvogels, Dagvlinders, libellen, kleine zoogdieren	gericht op botanische ontwikkeling graslanden in combinatie met goede omstandigheden water- en rietvogels. Maaien en beweiden.	Weidevogelstand gedecimeerd (landelijke trend, predatie oa door vos). Verbeteren omstandigheden voor water- en rietvogels, insecten en oeverplanten door gedeeltelijk opzetten waterpeil en aanleggen natuurvriendelijke oevers.
Graslanden	Kruiden- en faunarijk grasland	Dagvlinders, libellen, kleine zoogdieren	Maaien en afvoeren	Kwaliteitsimpuls door kleinschalig en afwisselend maaibeheer. Inbrengen sleutelsoorten zoals grote ratelaar.
Parkbos	Afwisseling van verschillende bostypen, gemengd loofbos, ongemengd naaldbos.	Holenbroeders, vleermuizen, boommarter, eekhoorn	Dunningen op toekomstbomen niveau.	Sterfte van bomen, essentaksterfte (es), letterzetter (spar) en beuk (oorzaak onbekend). Monitoring en plan van aanpak ziekten en plagen.
Natuurbos	Gemengd loofbos, structuurrijk (afwisseling van grotere open plekken met struiken en jonge bomen en meer gesloten bosopstanden)	Bosvogels, kleine zoogdieren	Omvormingsbeheer, periodiek open houden van 10% bosoppervlakte).	Ook hier de gevolgen van boomaantastingen volgen. Nadruk daarbij ligt hier op natuurlijke verjonging. Verhogen natuurwaarde door verwijderen paden en omvorming bosranden.

Schinkelbos	Begraasd landschap met kleinschalige afwisseling van moeras, grasland en bos	Vogels van moeras en halfopen landschap	Begrazing, verwijderen boomopslag uit moeras	Vergroten variatie door gemengde begrazing met paarden en koeien (nu alleen nog koeien). Oktober 2019 start een proef met begrazing met Exmoor pony's.
Ecologische verbindings-zones, Groene As, ecolint en waterentree	Kruiden- en faunarijk grasland, struweel, bosranden, poelen, natuurvriendelijke oevers	Ringslang, waterspitsmuis, watervleermuis	Maaien en afvoeren, periodiek terugzetten	Aanleg EVZ Groene AS in 2017 tussen oeverlanden Nieuwe Meer en Schinkelbos, langs de Ringvaart en de natuurzone rond het land van Bosse. Komende jaren monitoren ontwikkeling. In 2019 aanleg Waterentree, impuls natuurkwaliteit door aanleg poelen.
Watergangen en vijvers		Blankvoorn-brasemtype, Snoek-blankvoorntype	Jaarlijks maaien en afvoeren van waterplanten	Sinds 2012 verbetering doorzicht en ecologische kwaliteit door groei waterplanten. Gunstig voor gevarieerde visstand en insecten. Ten kosten van bevaarbaarheid waterlopen. Monitoring waterplanten en plan van aanpak overlast waterplanten.

BIJLAGE 2 wet en regelgeving

Rijk
Landelijk heeft het Bos te maken met de wet Natuurbescherming. De wet Natuurbescherming beschermt de instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten zijn in principe verboden. Bij ruimtelijke ontwikkelingen is vaak een ontheffing of vrijstelling van toepassing.
Planten en dieren zijn beschermd maar ook gebieden. Daarom wordt er in het Bos altijd quick-scans of ecologische onderzoeken gedaan als er herontwikkeling aan de orde is zoals bij de ontwikkellocaties (zie verder).

Het Amsterdamse Bos heeft ook te maken met de Boswet. Dat betekent onder meer dat er in veel gevallen geen melding- en herplantplicht is voor het kappen van bomen.

Het Amsterdamse Bos valt binnen het beperkingengebied van Schiphol, vastgelegd in het Luchthaven indelingsbesluit (LIB). In dit gebied gelden hoogtebeperkingen, beperkingen ten aanzien van vogelaantrekkende bestemmingen en bebouwing in verband met de geluid- en externe veiligheid. Het LIB speelt een belangrijke rol bij zaken als de aanleg van natte natuur en de locatiekeuze van een nieuw Wagener Stadion. De komende herziening van het LIB kan gevolgen hebben voor het Amsterdamse Bos en aanleg van de provinciale Groene AS.

Eigendom en bestemmingsplannen
Het Amsterdamse Bos is eigendom van en in beheer bij de gemeente Amsterdam.
De gemeente Amsterdam draagt de kosten, ook al ligt het Bos grotendeels op het grondgebied van de gemeente Amstelveen.
Amsterdam heeft privaatrechtelijke bevoegdheden, bijvoorbeeld voor het verlenen van huurcontracten en opstalrechten. Amstelveen is verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen, opstellen van verordeningen en (herziening van) bestemmingsplannen.
Er zijn drie bestemmingsplannen op het Amsterdamse Bos van toepassing.
Bestemmingsplan Amstelveen is in 2018 onherroepelijk geworden. Het bestemmingsplan jachthavengebied (inclusief noordkant Bosbaan) is in 2016 herzien.
Bestemmingsplan Schinkelpolder (gemeente Aalsmeer) is daarnaast nog van toepassing. Er is een terughoudend beleid met betrekking tot bebouwing van het Bos. Het bestemmingsplan Amstelveen beschermt het cultuurhistorisch ontwerp van het Bos, daarnaast geeft het kaders voor evenementen in het Bos.
Zorgplicht
Het Amsterdamse Bos werkt volgens de gedragscode Flora en Fauna van de gemeente Amsterdam. De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

APV
De APV van Amsterdam behandelt het Amsterdamse Bos nauwelijks, aangezien het Bos grotendeels binnen de grenzen van de gemeente Amstelveen ligt. In de APV van Amstelveen zijn onder meer de regels over hondenuitlaatcentrales en aanlijn- en verbodsgebieden voor honden aangegeven. Het hoofd van het Amsterdamse Bos is namens B&W van de gemeente Amstelveen gemandateerd om

vergunningen uit te geven aan bedrijven die beroepsmatig honden uitlaten in het Bos.

Bosbaanconvenant
Over de Bosbaanwegafsluitingen zijn afspraken met de roeibond (KNRB), vastgelegd in een convenant. Het maximum van zes zomerse weekeinden is exclusief de noodzakelijke afsluitingen van de volg weg voor incidentele grote meerdaagse evenementen, zoals een WK roeien. De Bosorganisatie en KNRB zetten in op herziening van de afspraken.

Overeenkomsten recht van opstal, huur en erfpacht
Veel percelen en gebouwen zijn in erfpacht, in verhuur of recht van opstal uitgegeven. Hierin staan voorwaarden over bijvoorbeeld openingstijden en gebruik. De looptijden variëren van 5 jaar en langer dan 20 jaar. Een aantal overeenkomsten moeten op korte termijn worden herzien, waaronder de camping Amsterdamse Bos, openluchttheater en de kiosken.

Evenementen
De gemeente Amstelveen verstrekt evenementenvergunningen. Daarnaast sluit het Bos overeenkomsten af met evenementenorganisaties. Hierin staan onder meer voorwaarden voor schadeherstel, verkeersafwikkeling, afspraken over op- en afbouwtijd, de oplevering van het terrein en veiligheidsgaranties.

Kaderrichtlijn water Rijnland
Er zijn ingrijpende maatregelen nodig om de kwaliteit van het water te verbeteren. Om tegemoet te komen aan de wettelijke eisen die worden gesteld in de Kaderrichtlijn Water heeft het Hoogheemraadschap van Rijnland een plan opgesteld een strategische samenwerkingsagenda opgesteld tussen de gemeente Amstelveen, Rijnland en de gemeente Amsterdam. Dit plan voorziet in een projectenoverzicht met gedeelde financiering. (baggeren, pfos vervuiling aanpak, aanpak dijklichamen en de aanleg van natuurvriendelijke oevers.)

Amsterdam

- Coalitieakkoord Amsterdam
- Evenementenbeleid
- Landschapsvisie: Uitgangspunten van de landschapsvisie zijn respect voor flora en fauna, cultuurhistorie en duurzaamheid. En er worden onderwerpen voor een samenhangend programma geformuleerd met acties gericht op recreatie, klimaat, ontwikkeling en financiering en de Amsterdamse voedselstrategie.
- Omgevingsvisie: Alle overheden werken aan een 'Omgevingsvisie' ; een lange termijn strategie voor de ontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte binnen een gemeente. In Amsterdam is dit proces volop gaande en het Bosplan dient ook als input voor de omgevingsvisie
- Groenvisie: Ook hier is het startpunt dat de groei van de stad maar ook het klimaat vraagt om een nieuwe visie op het groen. Het Amsterdamse Bos vormt een belangrijk onderdeel van de groenvisie; het is het gebied om de spreiding van het bezoek en het vraagstuk van goed onderhoud en kwaliteit met een groeiend bezoek in de praktijk te gaan realiseren.

- ZWASH (Zuid West Amsterdam, Schiphol, Hoofddorp): de ontwikkelingen ten noorden van het Nieuwe Meer (kop van de "Bosscheg" zoals beschreven in de "Scheggenvisie", maar onderdeel van het project)

Amstelveen

- Coalitieakkoord Amstelveen
- Evenementenbeleid: Publiekrechtelijk; festivals, vergunning trajecten
- Bestemmingsplan: de bestemmingsplannen die van toepassing zijn in het Bos dienen in overeenstemming te zijn met de wezenlijke kenmerken (zie bij PNH). In het Bos gaat het dan in de eerste plaats om het bestemmingsplan van de gemeente *Amstelveen* met als vastgelegde hoofdbestemming natuur en recreatie, met uitzondering van festivalterreinen en bebouwing.
- Toerismebeleid/ accommodatie-nota

Provincie

Ook De *Provincie Noord-Holland* (PNH) heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor de natuur. In het recente programakkoord stelt de Provincie o.a. dat zij de biodiversiteit wil vergroten en een landschapsfonds wil instellen. (actiepunt landschapsfonds?)
De taak van de Provincie in de ruimtelijke ordening is cruciaal. Het Bos is een natuurgebied en is onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland; overigens zonder het festivalterrein en de bebouwing. De specifieke natuurtypen binnen het Amsterdamse Bos zijn vastgelegd door de Provincie. Voor elk natuurtype gelden een aantal 'Wezenlijke Kernmerken en Waarden (WKW)' .
Het Bos is gekenmerkt als 'kleinschalig waterrijk bos- en parklandschap met recreatief gebruik' met daarin natuurwaarden variërend van 'kruidig en faunarijk grasland' tot een 'parkbos en natuurbos' (zie bijlage voor kaart, 5.1.2.e).
Voor de ontwikkellocaties (zie p.....) zijn natuurlijk de wettelijke kaders bepalend. Niet elke weide met gras in het Bos is overigens kruidig grasland; de 'vrije speelvelden' zijn bedacht en aangelegd vanuit het oogpunt van recreatie en worden ook zo beheerd (kort gemaaid). Niet elke typering van de Provincie is dus toepasbaar.
Nieuwe regelgeving van b.v. de Ringvaart volgen (check)

BIJLAGE 3 Duurzaamheidsdoelstellingen Amsterdamse Bos

Duurzaamheidsthema Amsterdamse Bos	Doelstelling
Energie	Verbeteren isolatie bestaande eigen gebouwen en verbeteren klimaatbeheersing.
	Nieuwbouw cultuureiland CO_2 neutraal en duurzaam materiaalgebruik
	Alleen (tijdelijke) verlichting Led
	Stimuleren ondernemers in Bos om gebouwen te isoleren; collectief inkopen zonnepanelen
	Stimuleren ondernemers om gebouwen co2-neutraal of milieuvriendelijker te verwarmen
	Vervangen cv installatie Botenloods/ kleedkamers voor energiezuinige installaties
	Evenementenorganisaties maken gebruik van groene stroom (vaste stroomaansluiting) of andere duurzame energiebronnen voor het

	produceren van het evenement
	Evenementenorganisaties maken gebruik van een energiebesparend plan
	Evenementenorganisaties maken gebruik van LED verlichting op en rondom het terrein
Circulaire economie	Gescheiden afvalbakken bij onszelf, ondernemers, evenementenorganisaties en verenigingen opnemen in verhuurvoorwaarden
	Hergebruik organisch afval in het Bos. Compostering
	Uitwisselen van grondstofstromen (mest, voedsel)
	Aanbod voedsel bij ondernemers en evenementenorganisaties
	Hergebruik hemelwater voor diverse doeleinden
	Toiletten zelfreinigend doorspoelen met hemelwater (incl. openbare toiletten).
	Hergebruik hout verhogen;
	Onder meer hout verwerken tot beschoeiingen.
	Stadslandbouw voor bijv. clubhuizen, cultuureiland en evenementen
	Oppervlaktewater gebruiken voor nieuwe aanplant (ipv drinkwater)
	Evenementenorganisaties maken gebruik van duurzame materialen en faciliteiten op het terrein. Denk aan: hardcups, spoeltoiletten, milieuvriendelijk toiletpapier
	Evenementenorganisaties nemen maatregelen om afval te verminderen en te scheiden
	Evenementenorganisaties zorgen dat decor materialen na afloop van het evenement niet worden weggegooid maar worden hergebruikt/gerecycled
Mobiliteit	Elektrische voertuigen/vervoeren in het Bos;
	Slimme logistiek –aan en afvoer van zaken (ook met betrekking tot evenementen)
	Extra aandacht voor mobiliteit voor bezoekers Bos (terugdringen/ontmoedigen autogebruik/ invoeren betaald parkeren)
	Elektrische laadpalen op alle parkeerplaatsen
	Elektrische ponten Nieuwe Meer en Ringvaart
	Autobewegingen in het Bos beperken.
	Auto ontheffingen worden beperkt
Klimaatbestendigheid	Rainproof Bos, nieuwe drainage op (speel)weiden, verbeteren goten/kolken, vervangen door wadi's
Bewustwording in het Bos	Zorgen dat bezoekers, ondernemers en (Sport)verenigingen zich bewust zijn van de duurzaamheidsopgave en hun eigen gedragskeuzes daarbinnen;

	Evenementenorganisaties betrekken personen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het evenement
	Evenementenorganisaties en ondernemers zorgen dat bezoekers de keuze hebben om verantwoorde en gezonde catering te nuttigen
	Waterhappers vernieuwen/ stimuleren waterdrinken
Ecologie en Biodiversiteit	
	Vergroten biodiversiteit onder meer aanleg ecologische verbindingszones